

BSOBAC - Bacheloroppgave med forskningsmetode
«Borgerlønn, fattigdom og ulikhet»

University of
Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Stavanger

Bachelor i sosialt arbeid
Mai, 2021

Antall ord i besvarelsen: 12 959

Kandidatnummer: 3062

«Problemet ligger ikke i nye ideer, men å gi slipp på de gamle.»

John Meynard Keynes

Innhold

1 Innledning.....	4
1.1 Valg av tema.....	4
1.2 Sosialfaglig relevans.....	5
1.3 Problemstilling	6
1.4 Begrepsavklaringer.....	6
1.5 Formål	8
2 Teori	9
2.1 Overordnet teoretisk perspektiv	9
2.2 Borgerlønn.....	10
2.3 For og imot.....	12
2.4 Fattigdom.....	14
2.5 Ulikhet.....	16
2.6. Sosial kapital	19
3 Metode.....	21
3.1 Litteraturgjennomgang	21
4 Resultater.....	24
4.1 Presentasjon av funn.....	24
4.1.1 Artikkel 1.....	24
4.1.2 Artikkel 2.....	25
4.1.3 Artikkel 3.....	26
4.1.4 Artikkel 4.....	26
5 Diskusjon.....	30
5.1 Borgerlønn og fattigdom	30
5.2 Borgerlønn og ulikhet.....	33
5.3 Borgerlønn og stigma	36
5.4 Borgerlønn og helse.....	39
6 Avslutning	43
7 Referanser.....	44

1 Innledning

I Norge har man satset beinhardt på arbeidslinja og arbeidsinkludering som middel for å unngå ulikhet og fattigdom. Bjarne Øvrelid (2019, s. 271) mener dette er uheldig, da det i fremtiden vil bli svært utfordrende å opprettholde sysselsettingen. Han argumenterer videre at ensidig fokus på lønnsarbeid er problemet, heller enn løsningen. I lys av den stadig økende automatiseringen og digitaliseringen vi står ovenfor (Øye, 2019) vil stadig flere miste sitt levebrød og potensielt havne i fattigdom. Ulikheten vokser i hele verden, også i Norge. Nav (2020) rapporterer om økende ulikhet spesielt i forhold til koronakrisen, og frykter følgene det vil gi for de marginaliserte gruppene.

Borgerlønnsideén dukker opp i media med jevne mellomrom som en radikal løsning på problemene. I denne litteraturstudien undersøker jeg flere borgerlønnsprosjekter utført i Amerika, et land med store utfordringer når det kommer til ulikhet. Jeg vil drøfte funnene opp mot fattigdoms- og ulikhetsproblematikken, og trekke paralleller til norske forhold.

1.1 Valg av tema

Den 8. desember 2020 hadde Haugaland Grunninntektsforening foredrag i Haugesund, hvor Mona Nicolaysen fra Miljøpartiet De Grønne hadde gjesteopptreden via Zoom.

Grunninntektsforeningen er tilknyttet BIEN Norge (Basic Income Earth Network), et internasjonalt nettverk som jobber opp mot grunninntekt.

Tema denne kvelden var Skien kommune, som akkurat hadde lansert prosjektet «Alternativ til sosialhjelp». Denne alternative sosialhjelpen er i praksis et slags grunninntektsprosjekt hvor 10 utvalgte sosialhjelpsklienter skal få vilkårsfri støtte i ett år (Thorsen, 2020). Prosjektet er det første av sitt slag i Norge.

Av nysgjerrighet og dels tilfeldighet var jeg til stede på dette på møtet, og ble svært interessert i temaet. Jeg fikk snakke med styremedlemmene i foreningen, og høre mange gode grunner for at de kjemper for en innføring av borgerlønn i Norge. Møtedeltakerne var engasjerte, og presenterte spennende synspunkter rundt økende ulikhet, urettferdighet og fattigdom i Norge. Det undret meg i stor grad hvorfor borgerlønn behøver å bli diskutert i Norge, vi som alle har et godt sikkerhetsnett i bunn av velferdsstaten vår.

Etter møtet var jeg svært interessert i å lære mer om borgerlønn, hvordan ordningen fungerer og hvilket potensial som ligger inn under borgerlønn rundt fattigdom og ulikhet.

1.2 Sosialfaglig relevans

Arbeidslinja og arbeidsinkludering er en viktig del av pensum til sosionomutdannelsen. En borgerlønn er på en måte arbeidslinjas motsetning. Norsk sosialpolitikk har idealisert arbeidslinja siden andre verdenskrig, og uttrykk som «Lediggang er roten til alt vondt» er noe enhver nordmann kjenner til.

Til tross for arbeidslinja er det mange som faller utenfor og opplever fattigdom. Borgerlønn skal kunne fungere som en kompensasjon for utstøtningen noen opplever i fra arbeidslivet (Øvrelid, 2019, s.273). Dette er relevant for sosialarbeidere som skal arbeide med marginaliserte mennesker.

En universell borgerlønn er i tråd med de yrkesetiske retningslinjene. «Alle mennesker har samme (grunnleggende) verdi og rett til livets goder. Profesjonsutøveren skal forsvare den enkeltes rett til liv og helse, bekjempe bruk av vold og tvang og arbeide for at brukerne skal få så gode levekår og så god livskvalitet som mulig» (Fellesorganisasjonen, 2015).

Retningslinjene påpeker at profesjonsutøveren skal fremme solidariteten mellom individer og grupper. Samfunnets ressurser skal ha en rettferdig fordeling, og dette er selve kjernen i borgerlønnskonseptet.

Som sosialarbeider er forståelsen av og årsaker til fattigdom en viktig kunnskap, og hvordan fordelingen av goder og byrder i samfunnet er med på å skape ulikhet (Berg et al., 2015, s. 30). Det handler om makt og avmakt mellom individer, og mellom individet og samfunnet. I sosialt arbeid møter man ulikhet i menneskers levekår, hos de arbeidende, de uføretrygdede, de fattige og de marginaliserte. Vår oppgave blir myndiggjøring av den enkelte, samt å kjempe mot ulikhet på det politiske plan. Bjarne Øvrelid (2019, s. 273) påpeker at sosialarbeiderne med sitt mandat og sin kompetanse bør fremheve borgerlønnaspektene til det offentlige, og gjerne fremme forslag til politikerne. Øvrelid mener dette for å stimulere sosialarbeidere til å arbeide for alternative inkluderingsmodeller for utsatte grupper. Å inkludere alle i arbeidslivet bør ikke være høyeste mål, men heller å inkludere alle i samfunnet og fellesskapet, for eksempel i frivillige organisasjoner.

1.3 Problemstilling

«Hvordan kan borgerlønn bidra til å redusere fattigdom og ulikhet i samfunnet?»

Oppgaven begrenser seg til å omhandle borgerlønnen i forbindelse med fattigdom og ulikhet. Hvordan en borgerlønn kan planlegges, gjennomføres og finansieres er ikke tatt med i diskusjonen.

1.4 Begrepsavklaringer

Borgerlønn

Borgerlønn er en universell, ubetinget, individuell og tilstrekkelig høy nok pengeoverføring til alle medlemmer av samfunnet eller befolkningen. Det er flere varianter av borgerlønnsbegrepet, som grunninntekt, grunnytelse, og garantert minsteinntekt.

Ulikhet

Samfunnet er oppdelt i forskjellige lag eller klasser, og kalles i sosiologien for sosial ulikhet. Økonomisk ulikhet kan bidra til sosial ulikhet (Skirbekk, 2021). Sosial ulikhet dreier seg om fordelingen av knappe goder. Da er tilgangen begrenset, og ikke alle får det de ønsker (Schifloe, 2017, s. 241). Max Weber mener det i alle samfunn er tre sentrale ulikhetsdimensjoner; Klasse, status og makt (Schifloe, 2017, s. 243).

Klasse i dag knyttes til inntekt og formue. Med inntekt kan ulikheten komme til syne ved å dreie seg om hvilke eiendeler og bolig man har, eller andre statussymboler.

Fordeling av inntekt kan måles med gini-koeffisienten. Tall fra statistisk sentralbyrå bekrefter at det har vært en svak økning i den målte ulikheten i Norge de siste 30 årene. Dette er ikke unikt for Norge, men noe de fleste OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling) land har opplevd (regjeringen.no). Norge er også blant landene som har minst økende ulikhet i forhold til de andre land i OECD (Finansdepartementet, 2019). OECD måler også ulikhet i livskvalitet, med et rammeverk som måler materiell og ikke-materiell velferd, som helse, utdanning, ferdigheter, sosialt nettverk, trygghet og samfunnsengasjement. Den materielle velferden tar for seg inntekt, formue, boligstandard og arbeidstilknytning (Finansdepartementet, 2019).

Fattigdom

«En person er fattig dersom vedkommende mangler ressurser til å delta i samfunnets aktiviteter og å opprettholde den levestandarden som er vanlig i dette samfunnet.» Definisjonen tilhører Peter Townsend (Bufdir, 2018).

Fattigdom er mangelen på penger og materielle goder, slik at man ikke har et tilfredsstillende liv (Lind, 2017). Vi skiller mellom absolutt og relativ fattigdom, hvor absolutt fattigdom innebærer mangel på å kunne dekke primære behov som mat, klær og bolig. Da lever man på et eksistensminimum. I Norge har vi en relativ forståelse av fattigdom. Det innebærer at mennesker som ikke har nok midler til å delta i dagliglivet i samfunnet på normal måte kan anses som relativt fattig. Fattigdomsgrensa setter streken for hvem som er fattige og ikke, og i 2018 var beløpet 228.400 kr for enslige, mens for husholdninger med to personer og to barn var grensen 479.700 kr (Nav.no).

Stigma

Begrepet stigma var i antikken et kroppslig merke, brent eller skåret inn i kroppen for å symbolisere vedkommende sin moralske status. Bæreren av merket var kriminell, en slave eller en forræder (Goffman, 2014, s. 43). I dag hentyder begrepet mennesker som avviker normaliteten. De som bryter med normene kan føle seg ekskludert fra samfunnet, og beskrives som stigmatisert (Solstad, 2014, s. 57). Avviket og omgivelsenes tolkning av avviket er med på å forme mennesket. Konsekvensen kan innebære tap av selvrespekt og verdighet, og eksklusjon fra fellesskapet. Solstad knytter stigmatisering opp mot fattigdom, ved at fattigdom i et rikt land som Norge oppleves svært stigmatiserende og skamfullt. Penger er tabu, og temaet er emosjonelt og vanskelig å snakke om. Penger synliggjør seier og suksess, men også nederlag og forskjeller (Solstad, 2014, s. 25).

Rettferdighet

I politisk filosofi er begrepet rettferdighet viktig. Det brukes om en sosial tilstand i tillegg til en moralsk dyd. Rettferdighet er «forhold der mennesker behandles på en rimelig måte og i overensstemmelse med moralske prinsipper» (Sagdahl, 2021). I antikken gikk begrepet ut på forhold der alle mottar det de fortjener. En grunninntekt vil gå under begrepet sosial rettferdighet, som hvordan samfunnet kan organiseres. Den amerikanske filosofen John Rawls

er en av de viktigste filosofene i nyere tid, og kommer med forskjellsprinsippet (The difference principle): Enhver sosial eller økonomisk ulikhet i et samfunn er bare rettferdig om det er størst fordel for de svakest stilte i samfunnet (Sagdahl, 2021).

Sosial kapital

Begrepet sosial kapital kom inn som et samleuttrykk på 1980 tallet. Det omhandler de ressursene som er tilgjengelige for aktørene gjennom deltakelsen i de sosiale nettverkene sine. Pierre Bourdieu påpekte at sosial kapital er ikke bare et gode for enkeltindividene, men også en ressurs på meso- og gruppenivå (Schifloe, 2011, s. 376). Det blir et felles gode for hele samfunnet.

1.5 Formål

Denne oppgaven vil invitere til nytenkning innenfor helse og sosialpolitikken. Mye tyder på at fremtiden blir svært annerledes enn i dag. Med den økende ulikheten kan det bli høyst nødvendig å reformere velferdsstaten til en mer inkluderende og ressursfordelende politikk (Kildal, 2006, s. 90). Oppgavens hensikt blir å undersøke om en borgerlønn kan bli et mer rettferdig og helhetlig politisk alternativ til dagens velferdssystem for å redusere ulikhet og fattigdom.

2 Teori

2.1 Overordnet teoretisk perspektiv

Systemteori begynte å prege sosialt arbeid fra 1980-årene, da metoder og kunnskap ble mer etterspurt i relasjonsarbeidet på sosialkontorene. Systemteori ble da satt inn som en mer samlende teori, for å ha redskaper for å forstå en større helhet. I sosiologien blir systemteorien knyttet til funksjonalisme, og hvilken funksjon hendelser har for å opprettholde harmonien i et samfunn. Systemteorien kan bidra til å se hvilke systemer som fungerer, eller hvilken retning man kan ta for å få systemet tilbake til balanse (Hutchinson og Oltedal, 2003, s. 26-27).

Systemteori kjennetegnes av sirkulær årsakstenkning, i motsetning til årsak-virkning-tankesett. I tillegg vektlegges målsøkende atferd, som hvilken innvirkning en handling har for helheten (Hutchinson og Oltedal, 2003, s. 173). Emile Durkheim er en klassiker innenfor funksjonalismen. Han mente mennesket var et produkt av «den sosiale støpeformen.» Menneskets sosiale egenskaper blir best forstått av å studere samfunnet, og ikke enkeltindividet (Hutchinson og Oltedal, 2003, s. 179).

Helheten er deler i et system er gjensidig avhengig av hverandre, og må fungere sammen dersom systemet skal bestå (Schifloe, 2011, s. 413). Med dette systemorienterte utgangspunktet vil jeg forsøke å se på samfunnet som helheten og individene i samfunnet som delene, og hvordan borgerlønn kan virke inn på disse.

Innenfor systemteorien finner vi også nettverkstenkning. Stabile kontakter mellom mennesker kan bli til sosiale nettverk. Disse nettverkene kan være arbeidskollegaer eller en vennegjeng (Hutchinson og Oltedal, 2003, s. 191). Videre i oppgaven vil vi se hvordan nettverk og sosial kapital er en viktig del av menneskenes liv, og hvordan stigma og ulikhet er med på å redusere den sosiale kapitalen.

Historie

En av de første personene som snakket om borgerlønn var Thomas Paine, allerede på 1700-tallet. I sitt essay *Agrarian Justice* i 1796 skrev han om en universell og vilkårsløs grunninntekt. Han mente at ubearbeidet jord er felleseie, og ved innføring av eiendomsretten burde alle få en grunnkapital som kompensasjon for sitt tap (Kildal og Thomassen, 2020). Eiendomsretten hadde tatt inntekter av jord som opprinnelig tilhørte alle, og gitt dem ut til

noen få (Eliassen og Omdal, 2018, s. 95). Paine la også fram idéen om at alle over 50 år burde få utbetalt 10 pund årlig resten av livet. Dette betyr at han i teorien foreslo både borgerlønn og folketrygd.

Økonomen Milton Friedman foreslo senere en grunninntekt av negativ inntektsskatt, og denne idéen var populær i fattigdomsdebatten USA på 1960 og 70 tallet.

Sosiologen Zygmunt Bauman skriver om borgerlønn som hjørnestein i et nytt Likhetens Hus (Eliassen og Omdal, 2018, s. 116). Han mener at dagens velferdsordninger er svekket i sin universalisme. Ytelsene er målrettet mot de som har det verst, de skal være behovsprøvde og følges med krav om innsats. Det er *workfare*, ikke *welfare*. Stadig flere forskere fremlegger beviser på at det å dele ut gratis penger uten motkrav er en suksess. Borgerlønn fremmer solidaritet og inkludering, i motsetning til velferdsstaten som ekskluderer og splitter samfunnet. Bauman mener at de eneste som har noe å frykte av borgerlønn, er arbeidsgiverne som ikke lenger har kontrollen og makten over arbeiderene.

Myndigheter og politikere oppfatter de ulike sosiale problemene som adskilte områder. Helse- og sosialpolitikken styres i alle retninger. Helsepersonell tar seg av sykdom, politi og fengsel tar seg av kriminelle. Problemer i undervisningssystemet tar skolepersonellet tak i, mens sosialarbeidere tar seg av psykiatriske pasienter eller rusavhengige. Alle disse tjenestene koster en formue, og de er heller ikke særlig effektive. Disse utfordringene er størst i samfunn med mest ulikhet (Wilkinson og Pickett, 2016, s. 52). Tendensen i dag er at de rike blir rikere. Når inntektsforskjellene stiger, stiger også den sosiale avstanden. Dersom politikken skal klare å redusere disse utfordringene, bør vi se på helheten. FN har lansert en verdensomspennende plan for å bekjempe blant annet fattigdom og ulikhet. I de nye bærekraftsmålene som skal nås innen 2030, har de som første mål utryddet fattigdommen. Andre viktige målsettinger er å utrydde sult, oppfordre til utdanning, og øke helse og livskvalitet (FN, 2021).

2.2 Borgerlønn

Basic Income Earth Network (tidligere Basic Income European Network) ble stiftet i 1986 av borgerlønnsaktivisten Phillipe Van Parijs. BIEN er et globalt nettverk for innføring av grunninntekt, som annethvert år samler forskere, akademikere og politikere fra ulike deler av verden for å diskutere alternativer rundt innføring av borgerlønn (BIEN, 2020).

BIEN setter 5 premisser for en borgerlønn:

1. Den skal være periodisk, eksempelvis månedlig.
2. Den utbetales i penger.
3. Den er individuell.
4. Den er universell.
5. Den er ubetinget.

Ideen om grunninntekt, eller populært kalt borgerlønn, er at den skal være universell og betingelsesløs. Det betyr at alle samfunnsborgere skal få den, uansett alder, sivilstand, hvem de er eller hvordan de lever sine liv (Kildal, 2006, s. 84). Det er derimot viktig å forstå at borgerlønn ikke er et alternativ til arbeid. Det er heller en mulighet for mennesker å gjøre noe for seg selv og samfunnet. Hvor høyt beløpet blir kommer an på hva som blir bestemt. Det viktigste er at den skal være stor nok til å skape et økonomisk trygt økonomisk gulv ingen kan falle gjennom.

Borgerlønnen vil være betingelsesløs, det kan ikke settes vilkår til ytelsen, foruten om at man er borger av landet. Ytelsen skal komme direkte på konto, og ikke i form av eksempelvis subsidier eller mat/rabattkuponger. Ett beløp – direkte overført – hver måned.

Hva beløpet skal brukes på kan hver enkelt bestemme selv. Det er en universell rett til inntektstrygghet (Kildal, 2006, s. 87). Historisk sett har hjelp til fattigfolk blitt gitt i form av varer, slik at man er sikker på at de får slik de klarer seg. Her ligger også et kontrollaspekt, for å forhindre at fattige ikke kaster vekk pengene på unødvendigheter som tobakk eller rus. Dette er motbevist av Popova og Evans (2014) som konkluderer med at ubetingede transaksjoner i utviklingsland ikke øker forbruket av luksusvarer som alkohol og tobakk.

Ved å gi mennesker penger istedenfor det andre har bestemt at man trenger forespeiler myndighet og anerkjennelse til mottakeren, og den fattige kan selv bestemme hva pengene skal brukes på (Solstad, 2014, s. 24).

En grunninntekt kan presenteres som full borgerlønn, delvis borgerlønn, en garantert minsteinntekt, eller som negativ inntektsskatt. Negativ inntektsskatt innebærer at dersom man tjener under et visst nivå, betales ikke skatt. I stedet kompenserer staten for mellomlegget. De som tjener mye, betaler mer i skatt. Negativ inntektsskatt blir dermed økonomisk behovsprøvd (Fasting, 2017).

2.3 For og imot

Det finnes gode argumenter for å innføre grunninntekt, men også mange imot, som mener det er et radikalt og kontroversielt forslag. Noen støtter opp om rettferdighetsidéen, andre den filosofiske biten, og noen av pragmatiske grunner rundt økonomi. Ordningen kan være en effektiv og enkel måte og gi mer frihet og verdighet til folket (Braanen Sterri, 2020).

Motstandere mener det blir for dyrt, upresist og urettferdig. Maskivker (2018) mener det er urettferdig at alle skal få samme beløp, og argumenterer for en gradert inntektsutjevning. De som tjener eller har lite skal få mer enn de som allerede er velstående. Det er dermed moralsk urettferdig å kaste vekk ressurser på de som allerede klarer seg selv, i stedet for å hjelpe de som trenger det mest.

En vilkårsløs inntekt kan være et botemiddel for mange sosiale sykdommer som arbeidsledighet og ulikhet. Velferdsstatens fremtid er usikker. Digitalisering og automatisering setter store deler av arbeidslivet i fare. Dette kan kreve en reformasjon av statens arbeidsmarkedspolitik. Når arbeidsmarkedspolitikken møter nye utfordringer svarer politikerne ofte på dette ved å styrke arbeidslinjen, og knytter velferdsgodene enda sterkere til individets arbeidsinnsats (Kildal, 2006, s. 90-91). Denne politikken forutsetter at det faktisk finnes arbeidsplasser. Borgerlønn muliggjør grunder-virksomheter og kreativitet, og flere kan satse på hobbyer som musikk, kunst eller egne firma.

I Norge er stønader ofte knyttet opp i at man *ikke* skal arbeide, og dersom man arbeider kan stønaden bli redusert, eller falle bort. Det motvirker insentivet til å jobbe. Trygdefellen, også kalt fattigdomsfellen går ut på at gevinsten ved å ta en jobb er for liten, fordi lønna er så lav. Ved å eliminere fattigdomsfellen vil ikke lenger mennesker bli tvunget til å ta nedverdige lavtlønnede jobber. Slike jobber kan bli nødt for å heve lønnen for å få arbeidssøkere, noe som jevner ut maktforholdet (Van Parijs, 2004).

Grunninntekt kan redusere hele velferdsbyråkratiet. Ingen behøver å ha jobben med å sørge for oppfylte vilkår og pålagt arbeidsinkludering. Borgerlønnssystemet er billig å administrere og kan enkelt automatiseres (Van Parijs, 2004). Siden det er universalt, vil det ikke kunne bli utsatt for svindel. Bare i 2020 ble Nav svindlet for 84 millioner kroner, som krever store ressurser å administrere (Nav, 2021).

Resiprositetsprinsippet

Den største innvendingen mot grunninntekt er av moralsk art. Uttrykket «Den som ikke arbeider skal heller ikke spise» er noe mange mener er rettferdig. Argumentet kalles parasittinnvendingen. Det oppleves urettferdighet at noen skal kunne leve på andres innsats (Kildal, 2005, s. 96-99). Alle må bidra, mener motstanderne. Men spørsmålet blir videre; Bidra med hva? Hvem bestemmer hva som er legitimt å bidra med? Er lønnsarbeid det eneste nyttige, eller kan frivillig samfunnsarbeid gjelde for noe, som det å være hjemme med små barn, eller en syk forelder? I lys av disse spørsmålene har det vært debattert om en borgerlønn kunne hatt vilkår om deltakelse, fordi dette lettere kan anerkjennes som samfunnsnyttig eller verdibasert arbeid. Da oppstår i midlertidig en ny problemstilling, hva er det som egentlig er samfunnsnyttig? En billedkunstner vil i noens øyne være verdifull, for andre vil de samme penselstrøkene være fullstendig bortkastet tid. Et deltakelseskrav vil dermed vanskelig la seg avgrense og regnes om til verdibaserte aktiviteter (Braanen Sterri, 2020).

Sosial rettferdighet fremmer frihet (Van Parijs. (2004). Unge Venstre er blant de som ønsker å borgerlønn gjennomført i Norge, og ser på borgerlønn som en frihetsreform. Den muliggjør drømmer, fremmer innovasjon og kreativitet. De mener hele samfunnet vil tjene på nyskaping og når alle har grunnleggende trygghet til å følge drømmene sine (Unge Venstre, 2019). Også Miljøpartiet og Rødt har også ønsket en utredning av borgerlønn (Cappelen og Pedersen, 2015)

Kostnad

Hvor dyr borgerlønnen vil bli avhenger av hvor stort beløp mottakerne vil få. Det er derimot bred enighet om at det vil bli svært kostbart, slik at det umulig kan la seg gjennomføre. Et argument er at dersom en grunninntekt skal gis til alle, også de som ikke trenger det, så vil det bli mindre penger igjen til de som faktisk trenger det mest. Dersom alle nordmenn over 18 år skulle fått borgerlønn på rundt 220.000kr, omtrent på lavinntektsgrensen, ville det kostet rundt 930 milliarder kroner i året. I dag disponerer Nav rundt en tredjedel av statsbudsjettet, men dette må dobles dersom borgerlønn skal innføres (Braanen Sterri, 2020).

En reduksjon i antall mennesker som arbeider i velferdssystemet vil kunne spare inn noe av utgiftene.

International Monetary Fund (IMF) påpeker at det mest sannsynlig er finansieringen som vil bli mest utfordrende på grunn av lavt skattegrunnlag, nettopp fordi flere vil slutte å arbeide.

De mener derfor at det beste er å satse på styrking av de eksisterende velferdsordningene fremfor å satse på grunninntekt. På den andre siden legger IMF til i rapporten sin, at dersom en grunninntekt skal være aktuelt å diskutere, vil det være som en inntektssikring på grunn av automatisering og en teknologisk utvikling. Det kan føre til færre arbeidsplasser og økt arbeidsledighet, og da kan en borgerlønn være mer hensiktsmessig (International Monetary Fund, 2017).

Risikofylt

Under et borgerlønnprosjekt i Kenya i 2020 kom koronapandemien midt i prosjektet. Dette ga forskerne en gyllen mulighet til å se effektene av en borgerlønn i en krisetid. Funnene er positive, men beskjedne (Banerjee et al., 2020). Det rapporteres en økning i velvære og sikkerhet rundt det å kunne sette mat på bordet. Både den fysiske og psykiske helsen er bedre enn kontrollgruppen, noe som betyr at monetære transaksjoner har en effekt også i kriser som covid-19. Antall sykehusinnleggelser reduseres blant inntektsmottakerne, noe som muligens kan frigi sykehusplass for koronapasienter. Denne artikkelen viser at i krisetid var det beskjedne resultater rundt en grunninntekt, samtidig må det vektlegges at grunninntekten gir viktig trygghet. Et argument for grunninntekt er at det fremmer investering og risikotaking, som det å starte egen bedrift. Dette kan gå katastrofalt for enkeltindivider som satser på egen forretning og blir rammet av en krise. Artikkelen understreker dermed at en grunninntekt ikke er designet for å håndtere slike ekstreme situasjoner, og må ses på som en advarsel i slike prekære tider (Banerjee et al., 2020).

2.4 Fattigdom

Fattigdommen vi forbinder med utviklingsland er knyttet til det å mangle helt fundamentale levekårsgoder, som mat, klær og bolig (Fløtten, 2009, s. 17). I vestlige land avgrenser man ikke bare til fysisk overlevelse, men tar med individenes sosiale relasjon. Det er ressursene som er nødvendige for menneskers sosiale situasjon, og for å opprettholde en normal levestandard.

Margaret Thatcher, tidligere britisk statsminister, omtalte fattigdom som en personlighetsdefekt (Bregman, 2017, s. 48). Denne holdningen er ikke så uvanlig. Fattigdom virker som noe man skal være nødt til å ta tak i på egen hånd. Fattige blir ofte forhåndsdømt

for ikke å ha greier på penger. Da hadde de ikke vært fattige i utgangspunktet. Det antas at de bruker opp pengene sine på hurtigmat og alkohol, derfor må de assisteres med omfattende hjelpeprogrammer, papirarbeid, registreringer og undersøkelser. Myndighetene vil ha arbeid for trygd, og krever jobbsøking, innsyn i kontoutskriftene, deltakelse eller obligatorisk «frivillig» arbeid (Bregman, 2017, s. 29). Nyere tids forskning viser derimot at gratis penger virker. Betingelseløse transaksjoner har en korrelasjon med redusert kriminalitet, barnedødelighet, feilernæring, tenåringsgraviditeter og skoleskulk. Økonomen Charles Kenny hevder at «Hovedgrunnen til at folk er fattige, er at de ikke ha nok penger. Da burde det ikke komme som noen overraskelse at en utmerket måte å redusere problemet på, er å gi dem penger» (Bregman, 2017, s. 30).

Forskere fra universitetet i Manchester viser til flere eksempler i boka «Just give money to the poor», rundt transaksjoner uten betingelser. I Namibia stupte tallene både for feilernæring, skulking og kriminalitet. I Malawi økte tallene for skoleoppmøte drastisk. Ofte er det barna som får de største fordelene, ved at de kjenner på mindre sult og sykdom, presterer bedre på skolen, og utsettes for mindre barnarbeid.

Forskerne oppsummerte funnene sine ved å konstatere at familiene utnyttet pengene på en god måte, fattigdommen gikk ned, det forelå langsiktige fordeler for inntekt og helse, og programmene kostet mindre enn alternativene (Bregman, 2017, s. 31).

En studie fra verdensbanken viste at forbruket av alkohol og tobakk faktisk gikk ned med 82% etter innføringen av pengetransaksjoner. I et eksperiment i Liberia ønsket forskerne å finne ut hva som skjedde dersom man betingelseløst ga 200 dollar til de mest upålitelige av de fattige. De utvalgte var småkriminelle, rusavhengige og alkoholikere. Tre år senere kom det frem at de hadde brukt pengene på mat, klær, medisin og små bedrifter. Det viser seg at ved å gi gratis penger til fattige, har de faktisk en tendens til å jobbe hardere (Bregman, 2017, s. 32).

Knapphet

Forskning på fattigdom og knapphet viser at fattige oftere enn andre låner penger, som igjen bidrar til mer fattigdom. Shah, Mullainathan og Shafir (2012) mener at knapphet endrer synet på hva som er viktig. Fattige velger kortsiktige løsninger og tenker mindre på konsekvenser, som det å låne penger med skyhøy rente. De spiller oftere pengespill, sparer for lite og klarer ikke å søke hjelp. Ved fattigdom og betalingsvansker må de fattige bruke så mye energi på å

håndtere hverdagene, at de tar dårlige valg. Bregman (2017) skriver at Shafir og Mullainathan fant ut effekten av fattigdom kan måles til at IQ reduseres med 13-14 poeng. Det kan sammenlignes med en søvnløs natt eller alkoholisme. Når folk opplever knapphet påvirker det psyken. Det kan være knapphet på penger, tid, vennskap eller mat. Man kan sammenligne det med en data med altfor mange programmer som kjører samtidig og låser seg. Knappheten stjeler all mental båndbredde. Og i motsetning til folk som er travle og har knapphet på tid – så kan man ikke ta pause eller ferie fra fattigdommen.

Slutten på arbeidslinja

I Norge har vi en aktiv arbeidsmarkedspolitik. Arbeidslinja skal tydeliggjøre at arbeidspolitikken henger sammen med velferdspolitikken. Arbeidslinja ble satt på dagsorden i attføringsmeldingen i 1991, med mål om at virkemidler og velferdsordninger skulle støtte opp under ideen om arbeid til alle (Hagaseth, 2019, s. 30). Arbeidslinja skulle utjevne forskjeller og forhindre fattigdom. Kari Wærness (2018) er blant de som antyder et mulig farvel til arbeidslinjen. Den utviklingen vi er inne i, viser behovet for en revolusjonær endring rundt velferdssystemet. Økende sosiale ulikheter kan føre til økt politisk uro, og en form for grunninntekt kan bli den eneste måten å motvirke disse ulikhetene, mener hun.

Langvarig arbeidsløshet noe av det verste man kan oppleve i det moderne samfunnet. Det er økonomisk tøft, vanskelig sosialt og ødeleggende for selvtilliten og lykken. Det skaper en kløft mellom individet og familien rundt, og kan forårsake skilsmisse og i verste fall selvmord (McArdle, 2017). Når et stadig høyere antall mennesker opplever vedvarende arbeidsledighet bør alarmbjellene gå.

2.5 Ulikhet

Wilkinson og Pickett (2016, s. 44-46) har forsket på ulikhet og betydningen av denne. Det er godt kjent at land med stor ulikhet har mye til felles: Store sosiale problemer. Til tross for nåtidens overflod, opplever mange land utbredte samfunnsproblemer knyttet til ulikhet. Disse landene har høyere grad av mistillit, flere mentale lidelser, og lavere levealder.

Spedbarnsdødeligheten er høyere, barna gjør det dårligere på skolen, og de har flere tenåringsfødsler. Det begås flere drap, og flere settes i fengsel.

Land med høy grad av likhet har bedre helse og færre sosiale problemer. Det er de nordiske landene og Japan som troner toppen av skalaen når det gjelder likhet, og land som USA, Storbritannia og Australia ligger i motsatt ende.

Det er fristende å tenke at sosiale problemer forårsakes av mangelfulle materielle levekår, som dårlige boforhold, feil kosthold, manglende utdanningsmuligheter og så videre. Dette betyr at de rikeste landene burde klare seg bedre enn fattige samfunn. Men undersøkelser viser det motsatte; Noen av rikeste landene scorer dårligst. Det som betyr mest, er avstanden til hverandre i eget samfunn. Det er den materielle forskjellen på folk, den økende ulikheten som er problemet (Wilkinson og Pickett, 2016, s. 51). Mennesker som lever under fattigdomsgrensen i Amerika, har ofte bil, mobil, vaskemaskin og pc. Dette tyder på at det er viktigere å fremstå som presentable i samfunnet uten skam og stigma, enn å ha nok mat på bordet.

Helse og ulikhet

Å redusere ulikheten vil øke velferden og livskvaliteten for oss alle. Psykologi og ulikhet går hånd i hånd, og ulikhet sammenfaller med angst og depresjon. Dette kommer av sosial utrygghet og trusler mot det sosiale jeg-et. Eksperimenter og forskning har vist at stresshormonet kortisol skilles mest ut i situasjoner hvor vi blir bedømt og evaluert av andre. Trusler mot selvbildet vårt eller den sosiale status ga de høyeste kortisolmålingene. Langvarig psykisk stress er svært negativt for kroppen og kan gi sykdom og redusert helse. Tre kategorier skiller seg ut når det kommer til stress. Det er lav sosial status, mangel på venner, og stress tidlig i livet. Disse faktorene forsterker hverandre, og kan være svært skadelige for både helsen og levealderen (Wilkinson og Pickett, 2016, s. 59-67).

Vår sosiale status definerer vårt egenverd, og vi ønsker sterkt å bli verdsatt. Høy status oppfattes som suksess, man er dyktigere og mer vellykket enn andre, og man kan stadig klatre oppover i den sosiale stigen. Ved lav status kommer skammen, man blir sett ned på og kjennes mindreverdige. Hele oppveksten sosialiseres vi inn i samfunnet via stolthet og skam, og slik har vi lært hvordan vi oppfører oss, og hva som er sosialt akseptert. Disse formene for sosial angst og utrygghet er blant de vanligste kildene til stress i dagens samfunn.

Våre prestasjoner påvirkes av hvordan vi føler andre betrakter og dømmer oss. Ferdighetene våre rett og slett synker når vi forventer at andre anser oss som mindreverdige. (Wilkinson og Pickett, 2016, s. 139). De sosiale relasjonene er så viktige for den mentale helsen, at dette kan være årsaken til at de samfunnene med minst tillit og deltakelse i samfunnet, har de største

mentale helseproblemene (Wilkinson og Pickett, 2016, s. 96-98). Lav status er smertefullt. Landene med størst ulikhet har også høyest forbruk av narkotika som kokain, cannabis og heroin.

Utdanning og ulikhet

Det er felles konsensus i moderne land om at utdanning er viktig. Samfunnet behøver en arbeidsstyrke som kan bidra med økonomisk produktivitet (Wilkinson og Pickett, 2016, s. 129-133). Å ha god utdanning har en rekke fordeler. Man tjener mer og er mer fornøyd med arbeid og fritid. Utdannede blir sjeldnere arbeidsledige, har bedre helse og har mindre sannsynlighet for å bli kriminelle.

Gode utdanningsmuligheter er viktig, men det viser seg at det er hjemmesituasjonen som er viktigst for at barn får gode prestasjoner og fullfører utdanningen. Dersom foreldre har god inntekt og god utdanning selv, er sjansen større for at barna også får det.

Barnas første leveår er svært viktige i forhold til læring (Wilkinson og Pickett, 2016, s. 136-138). Læringen kan både styrkes og svekkes av oppvekstmiljøet ved at barna får et sosialt stimulerende miljø med omsorgsfulle voksne. Dersom de voksne er stresset på grunn av økonomien, blir det vanskeligere å gi barna støtte, omsorg og trygghet. Samfunnet kan hjelpe og støtte småbarnsfamilier ved å tilby fødselspermisjoner, stønader og skattefordeler.

Analyser viser at utdanningssystemene øker avkastningen for staten, noe som gir staten sterke incentiver for å støtte barnefamiliene.

De statene i USA som har mest ulikhet, har også flest unge som faller ut av skolene. Alaska er en av statene med flest barn som fullfører skolen. Når det kommer til skoleprestasjonene, er det land med lav ulikhet som scorer best.

Vold og ulikhet

Høy ulikhet har en sammenheng med økt mengde vold og drap. Ulikhetens effekter på vold er godt dokumentert. James Gilligan beskriver i boka «Violence» at voldshandlinger er forsøk på å beskytte seg mot skam og ydmykelse (I Wilkinson og Pickett, 2016, s. 159-167). Disse følelsene er så smertefulle og uutholdelige at det er ønskelig å erstatte dem, kanskje med stolthet. Ulikhet får folk til å sloss i konkurransen om status, og land med store forskjeller opplever mer mobbing, vold og konflikter. Ikke alle som taper ansikt og kjenner på skam tyr

til vold. Men de som har gode jobber og god status, venner og familier som kan støtte dem, har flere beskyttelsesmekanismer.

2.6. Sosial kapital

En sosialfaglig tilnærming til begrepet sosial kapital dreier seg om relasjoner og ressurser (Nysæther, 2004). Det har betydning for individuell sosial mestring, problemløsningsevnene i et lokalsamfunn og politisk stabilitet. Deltakelse i nettverk og felleskap er et gode, noe de som står utenfor ikke får ta del i. Pierre Bourdieu mener sosial kapital henger sammen med økonomisk kapital, det former handlingsmønster og særlige trekk hos de ulike gruppene i samfunnet. Den sosiale kapitalen ligger i kvaliteten i relasjonen mellom deltakerne (Nysæther, 2004). Det er den sosiale relasjonen som gir anerkjennelse og skaper forpliktelser mellom menneskene, og ressursene som dette gir tilgang til, som solidaritet. Coleman mener at «Forpliktelser, forventninger og troverdighet er strukturelementer som viser i hvilken grad det finnes sosial kapital.» Mengden sosial kapital i et samfunn avhenger av mengden tillit i den sosiale strukturen. Dette gjelder ikke bare i horisontale relasjoner, men også vertikale, som mellom sjefer og arbeidstakere. Selv om det er et hierarki og ulik maktfordeling har tillit stor betydning for at alle skal trives.

En kilde til sosial kapital er gjensidig bytting. Det kalles også resiprositet, og virker som en ytelsesbalanse. Det kan dreie seg om tjenester, vennskap eller gaver. En person yter noe i en slags forventning om en likeverdig gjenytelse fra den andre (Nysæther, 2004). Utfordringen når mennesker har sosiale eller økonomiske problemer kan bli at de kommer til kort når det kommer til denne bytterelasjonen. I nettverksbygging eller i sosiale relasjoner kan den ene parten komme i et underlegenhetsforhold, og stå i gjeld til den andre. Forventninger, troverdighet og tillit er nøkkelementer i den sosiale kapitalen, og når noen bryter disse kan det få uheldige konsekvenser for de det gjelder. Det å ikke strekke til i forhold til andres forventninger skaper opplevelsen av eksklusjon, ensomhet og uverdighet (Solstad, 2014, s. 57). Når man klarer seg selv blir man verdig i fellesskapet.

Dersom man har internalisert sin verdiløshet, kan det kjennes tryggere å la være å delta i sosiale sammenhenger. Det blir som Thomas-teoremet (Tjora, 2021)

«Det mennesket oppfatter som virkelig, blir virkelig i sine konsekvenser.» Når aktørene tolker virkeligheten, får dette betydning for valgene de tar. De internaliserer samfunnets strukturer

og forventninger, og gjenskaper en ny virkelighet (Tjora, 2021). Som vi senere skal inn på er sosial kapital et gode som mange utenfor arbeidslivet ikke får ta del i. Ved å leve i fattigdom eller utenforskap kan det oppstå en knapphet på sosial kapital og gode relasjoner. En borgerlønn kan likestille mennesker på en måte slik at alle kan få ta del i felleskapet.

3 Metode

Når man skal undersøke et tema, er *metoden* redskapet som hjelper oss med å samle data. Vanligvis skiller vi mellom kvantitative og kvalitative metoder. De kvalitative metodene skal fange opp mening og opplevelse som ikke kan gi målbare eller tallfestede data. De kvantitative metodene gir data i målbare enheter og går i bredden (Dalland, 2020, s. 53-55).

3.1 Litteraturgjennomgang

En litteraturgjennomgang er en omfattende tolkning av litteratur, som svarer på en spesifikk problemstilling (Aveyard, s. 21). Formålet er å foreta en kritisk gjennomgang av litteraturen og presentere innholdet på en ny måte eller med en annen vinkling.

Å utforske allerede eksisterende litteratur kan gi en ny forståelse av emnet. De ulike artiklene om emnet man undersøker kan ses på som brikker man samler til et helhetlig puslespill, og blir svaret på spørsmålet man stiller.

«En metode kan beskrives som å følge en viss vei mot målet» (Dalland, 2020, s. 56). For å finne litteraturen vi ønsker å bruke videre er systematiske søk og detaljert gjennomgang av litteraturen nødvendig for å finne vitenskapelige og empirisk litteratur.

Aveyard skriver om hierarkiet av bevis (Aveyard, s. 65-66). Når man skriver en litteraturgjennomgang, er det viktig å finne relevante bevis for å kunne svare på problemstillingen. Min problemstilling som omhandler hvordan en grunninntekt kan redusere fattigdom og ulikhet, kan best besvares ved å se på funnene i gjennomførte eksperimenter. Systematisk gjennomgåtte kontrollstudier (RCT`s) er på toppen i evidenshierket. Etter RCT`s er kohortstudier og «case control» studier og deretter undersøkelser.

Kildekritikk

Kildekritikk er å vurdere og karakterisere den litteraturen som er brukt. Olav Dalland (2020, s. 152) mener at en svak side ved litteraturgjennomgang er å risikere å ikke finne ny kunnskap, siden kildene ofte er sekundærkilder. Det er også en mulighet for at jeg har feiltolket artiklene da de er på engelsk, eller ved at mitt perspektiv er annerledes enn artikkelforfatteren.

For å finne relevante artikler har jeg brukt Oria som søkemotor. Etter mailutveksling med skolens bibliotekar fikk jeg veiledning rundt søkeord, tips og hvordan finne de aktuelle artiklene. For inspirasjon til tema innenfor borgerlønn søkte jeg tilfeldig i januar og februar måned. Fra mars startet mer spesifikke søk, etter at jeg hadde landet på fattigdom og ulikhet som tema.

Søkeordene i Oria på norsk	Søkeordene i Oria og SOCindex på engelsk	Søkekriterier	Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier	Antall treff
Borgerlønn eller grunninntekt	Universal Basic Income or Basic Income	Artikler Nyere enn 2015	Forskningsprosjekter	Finansieringsartikler	Norsk 0 treff
Velferd	Welfare	Endret senere til 2010	Omhandler fattigdom og ulikhet	Alt som ikke omhandler fattigdom og ulikhet	Engelsk 1402 treff
Fattigdom	Poverty	Fagfelle-vurderte tidsskrift			
Ulikhet	Inequality				
Pilotprosjekt eller prosjekt	Pilotproject or project				

Kjedesøk

Etter å ha lest mange tilfeldige artikler om borgerlønn fant jeg en rød tråd gjennom mange referanselister; de mest kjente rapportene henviste til andre kjente pilotprosjekter. Ved å gå igjennom kildehenvisningene til artiklene benyttet jeg videre kjedesøk for å finne de mest relevante pilotprosjektene med ubetingede monetære transaksjoner. «Kjedesøking har sin styrke i at den fører fra én god referanse til en annen, og i at man kan følge argumentenes utvikling gjennom litteratursøkingen» (Rienecker og Jørgensen, 2006 s.193). Olav Dalland (2020, s. 151) beskriver dette som snøballmetoden.

Inklusjon og eksklusjonskriterier

Etter ukesvis med søk fant jeg lite forskning på borgerlønn i Europa, og i søkene kom det stort sett opp fagartikler, ikke forskning. Det var svært utfordrende og tidkrevende.

Inkluderingskriterier ble relevante artikler med gode og anerkjente forskningsprosjekter bak seg og omhandlet et gjennomført borgerlønnsprosjekt eller program. Artiklene måtte være funnet i fagfelleverderte tidsskrift, og innen siste fem år. Dette ble for utfordrende, slik at årstall ble utvidet til å ta med artikler nyere enn 2010. Jeg ekskluderte artikler som fokuserte på økonomien som skal til for å drifte et borgerlønnsprosjekt. Det er foreslått mange løsninger på hvordan borgerlønn kan finansieres, både med negativ inntektsskatt eller annen omfordeling.

Analyse

Tematisk analyse er prosessen med å identifisere mønstre eller temaer innenfor kvalitative data. Den kvalitative metoden er fleksibel, og gir nyttige ferdigheter for å gjennomføre forskjellige analyser. Målet er å se mønstre som er viktige eller interessante, og for så å bruke funnene til forskning eller kunne si noe om de. En god analyse tolker funn og gir mening til dem. Braun og Clarke (I Maguire og Delahunt, 2017) fremviser en oversiktlig gjennomgang på 6 trinn, som jeg vil forsøke å følge i resultatdelen.

Trinn 1; Bli kjent med datamaterialet

Trinn 2; Organisere, kode og systematisere data

Trinn 3; Let etter mønster/tema

Trinn 4; Gå igjennom mønstre/tema

Trinn 5; Definer og identifiser mønstre/tema, finn essensen

Trinn 6; Noter funn

4 Resultater

4.1 Presentasjon av funn

4.1.1 Artikkel 1

«*Resource rents, universal basic income, and poverty among Alaska's Indigenous peoples*»

Alaskas Permanent Fund Dividend, også kalt PFD programmet, gir en universell grunninntekt til alle innbyggerne av Alaska. Alaskafondet er et unikt program, som siden 1982 har distribuert store pengesummer ifra oljefondet tilbake til sine innbyggere. Hver innbygger får mellom 1000 og 2000 dollar årlig. Artikkelen skal evaluere effekten av disse pengeoverføringene, og se spesielt på gruppen av *Alaska Natives*, en underpriviligert minoritet. Disse har en svært høy andel fattige, og mange av de bor i Alaskas små og spredte lokalsamfunn, med begrenset arbeidsmuligheter. De livnærer seg ofte på jakt og fiske for å skaffe nok til livsoppholdet.

De har ofte vedvarende økonomiske og sosiale utfordringer, og bare halvparten i yrkesaktiv alder var i 2015 i arbeid. De har lave skoleprestasjoner, dropper ofte ut av skolen, og har høyere dødelighet enn resten av befolkningen. Selvmordsraten er spesielt høy blant unge menn.

Artikkelforfatter har funnet ut at grunninntekten har hatt en betydelig effekt, men den er noe avtagende på landsbygda. Størst effekt har vært rundt barn og eldre som lever i fattigdom enn hos de innfødte som helhet. Antall fattige (Alaska Innfødte) seniorer, har blitt kraftig redusert siste 25 år.

Alaska PFD gir oss indikator på at selv med en grunninntekt så går ikke arbeidsdeltakelsen ned. Når grunninntekten kommer på konto setter de fleste pengene på sparekonto, eller bruker dem til å betale regninger. Dette står i motstrid til den vanlige oppfatningen at ved å dele ut gratis penger vil disse brukes på alkohol, tobakk eller andre unødvendigheter.

Det at alle innbyggerne mottar samme inntekt via oljefondet, gjør at programmet er robust mot politiske svingninger og innblandinger fra staten. I dårlige tider kan en velferdsstat måtte redusere og spare via ytelser, men dette er ikke tilfelle i Alaska PFD. Når programmet står

støtt gjennom markedets og politikkenes svingninger, fremmer det psykisk trygghet og helse blant innbyggerne (Berman, 2018).

4.1.2 Artikkel 2

«Parents' Incomes and Children's Outcomes: A Quasi-Experiment Using Transfer Payments from Casino Profits.»

I North Carolina, USA, åpnet et kasino midt i et indianerreservat i 1996. Alle medlemmer av cherokeestammen skulle få utbytte av kasinoets overskudd, og gjennomsnittsbeløpet hver person fikk var på omtrent 4000 dollar i året. Programmet kalles «The Eastern Band of Cherokees casino dividend program». Barna mottar utbetalingene når de blir myndige.

Cherokee-indianerne var i utgangspunktet delvis inkludert i den lokale økonomien. I gjennomsnitt var det omtrent 10.000 dollar i året som skilte cherokeehusholdninger fra amerikanske husholdninger i inntekt. Dette er et høyt beløp, men fortsatt lavere enn landets gjennomsnittforskjeller.

Denne studien undersøker effekten rundt barna i lavinntektsfamilier, når husholdningen opplever en inntektsøkning. Funnene viser at barna går lenger på skolen, og har 22% redusert tilbøyelighet for å bli kriminelle eller gjennomføre mindre lovbrudd. Barna selv rapporterte at de opplever mindre sannsynlighet for å selge narkotika. Som antatt var inntekten mest utslagsgivende hos de fattigste familiene. Fedre som økte inntekten sin var utslagsgivende på kriminalitetsstatistikken, mens mødre som hevet inntekten viste igjen på barnas utdanningsløp.

Det ble undersøkt to mekanismer som kan påvirke barnas liv: Foreldrekvalitet, og foreldretid. Bedre inntekt kan gjøre at foreldre ikke behøver å arbeide så mye, og det kan igjen gi bedre tid til barna. Dette skjer derimot ikke i undersøkelsen, foreldre reduserer ikke sin arbeidstid selv om de begynner å få mer inntekt som følge av kasinoet.

Det som skjer, er at foreldrenes interaksjon og relasjon med barna bedres drastisk. Både barn og foreldre rapporterer om bedret atferd, oppførsel og relasjon.

Undersøkelsen viser at sannsynligheten for at mor eller far blir arrestert reduseres ved økt inntekt. Dette indikerer at foreldrene ikke lenger har den samme destruktive atferden. Foreldrenes gode valg smitter ofte over på barna. Det viser seg også at foreldrene har mer tilsyn med barna sine enn før. Barnet har flere dager på skolen enn de som ikke hadde grunninntekt. Foreldrene mener de har bedre tilsyn og tid med barna sine.

Barnet som 21 åring har hatt hele 18% redusert sannsynlighet for å bli kriminell eller arrestert. Forskningsresultatene viser at endring i husholdningsinntekten kan gi varig effekt. Effekten på barna vedvarer inn i voksenlivet (Akee et al., 2010).

4.1.3 Artikkel 3

«More normal than welfare»

I perioden 1968 til 1980 kjørte Nord-Amerika hele fem felteksperimenter på grunninntekt. Målet var å undersøke en grunninntekts påvirkning på arbeidsmarkedet, og om folk reduserer sin deltakelse i arbeidslivet. Forfatterene analyserer effekten av en ubetinget grunninntekt, gitt til alle innbyggere av Dauphin, i provinsen Manitoba i Canada. Prosjektet varte i tre år på 1970 tallet. Mincome-prosjektet (Forkortelse av minimal income) med rammer og design som var ubetinget og universell gjorde at informantene så på ordningen gjennom en pragmatisk og praktisk ordning, i motsetning til det moralske velferdssystemet. Vilkår og betingelser produserer stigma og sårbarhet.

De frivillige deltakerne i prosjektet ville få pengene automatisk, uten bruk av skjønn fra sosialarbeidere. Alle ble behandlet likt, det stiltes ingen krav til arbeid eller aktivitet.

Mincome og velferdsytelser har mange likhetstrekk. Begge gir goder til fattige. Mincome-deltakere og velferds-mottakere så derimot store forskjeller på programmene, og funnene tyder på at velferdsordninger skaper stigma og isolering. Den psykologiske prisen og det sosiale stigma opplevd bland de som mottok stønader var overveldende (Calnitsky, 2016).

4.1.4 Artikkel 4

“Human Again”: The (Unrealized) Promise of Basic Income in Ontario.

Denne kvalitative fenomenologiske studien er fra det ettårige prosjektet i Ontario, Canada. Fenomenologi beskriver betydningen av en felles opplevelse eller et fenomen deltakerne har vært igjennom. Forskere undersøkte effekten av borgerlønn hos personer som tidligere hadde velferdsytelser fra staten. Ontario hadde en streng sosialpolitikk, hvor incentiver til arbeid var svært viktig. Forfatterne spør i artikkelen hva mottakerne av borgerlønn gjør annerledes sammenlignet med de på tradisjonelle ytelser. Deretter undersøker de hvordan dette forandrer menneskenes fysiske og psykiske opplevelse av velvære.

Prosjektet tok ut 4000 lavtlønnede mennesker fra tre områder i provinsen. Borgerlønnen ble satt høyere enn de ordinære ytelsene de hadde tidligere. Deltakerne hadde også insentiver til arbeid, dersom de fikk seg jobb ville de beholde 50% av borgerlønnen. Ved å sammenligne med en kontrollgruppe skulle de se på forskjeller rundt tryggheten til å ha nok mat, fysisk og mental helse, arbeid og utdanning.

Hamilton og Mulvanes nøkkelfunn er informantenes ønske om å arbeide, samt det å bli økonomisk uavhengig. Informantene møtte flere barrierer for å kunne komme i arbeid, som konsekvensene av vilkårene fra de tradisjonelle velferdsytelsene. Barrierene i byråkratiet setter en stopper gjennom hindringer, kvalifiseringsregler og vilkår, samt separasjon fra den samfunnsordinære økonomien. I Canada kan man miste retten til å ha bankkonto, noe som utestenger mennesker fra en global handel for eksempel via internett. Velferdsytelser er for lave, og dekker ikke nødvendige utgifter. Borgerlønnen var høyere og dekket det nødvendige, dermed ble psykisk stress lettere å håndtere.

Borgerlønn ga muligheter til langsiktig planlegging. Ved å få inn en jevn og sikker inntekt kunne informantene bedre sin boligsituasjon, og rapporterte om bedre helse som følge av bedre kosthold. Å motta borgerlønn fikk mottakerne til å føle seg som verdige mennesker igjen (Hamilton og Mulvale, 2019).

De fire forskningsartiklene satt opp i tabell.

Artikkel navn	Forfatter og årstall	Nivå i NSD kanal-register	Publisert	Metode	Prosjekt	Artikkelens funn
«Resource rents, universal basic income, and poverty among Alaska's Indigenous peoples»	Matthew Berman 2018	1	World Development, Volume 106, side 161-172	Kvantitativ Analyse av tall fra OECD.	Måle fattigdommen og effekten av grunninntekten i Alaska	Grunninntekt reduserer fattigdommen, spesielt hos unge og eldre. De reduserer ikke arbeidstiden. De tenker langsiktig, setter pengene på sparing, ikke på luksusvarer som alkohol og tobakk.
«Parents' incomes and childrens outcomes: A quasi-experiment using transfer payments from casino profits»	Randall Akee William Cope-land Gordon Keeler Adrian Angold Jane Costello 2010	2	American Economic Journal. Applied Economics 2(1) side 86-115.	Kvalitativ Intervju med 1420 mennesker	Indianer-reservat i North Carolina. Alle får en prosentandel av utbytte fra et kasino. Kartlegge effekten av grunninntekt i barnefamilier	Funn rundt barna: Lengre skoletid / utdanning, bedre prestasjoner. Mindre sjanse for kriminalitet og lovbrudd. Funn rundt foreldre: Bedre foreldrekvalitet, mer foreldretid. Bedre relasjoner. Ingen reduksjon av arbeidstid. Foreldre har mindre destruktiv atferd og settes sjeldnere i fengsel. Inntekten gir varig effekt. Barna har varig effekt inn i voksenlivet.
“More Normal than Welfare” The Mincome Experiment,	David Calnitsky 2016	1	The Canadian Review of Sociology, 53(1), side 26–71	Kvalitativ Intervju med 407 mennesker	Prosjekt i Canada på 70 tallet. Kartlegge stigma rundt	Grunninntekt produserer ikke stigma. Stempelet mellom uverdige og verdige trengende forsvinner. Grunninntekt produserer resiliens og solidaritet. Inkluderende for

Stigma, and Community Experience.					velferdsordninger og effekt av grunninntekt	alle. Reduserer isolasjon, fremmer deltakelse i samfunnet. Grunninntekt er en kollektiv ressurs.
"Human Again." The (Unrealized) Promise of Basic Income in Ontario.	Leah Hamilton James Mulvale 2019	1	Journal of Poverty, 23:7, side 576-599	Kvalitativ. Fenomenologisk analyse Intervju med 5 mennesker	Prosjekt i Canada Kartlegge folks opplevelse av grunninntekt i forhold til velferdsytelser fra staten.	Ønsket om å arbeide, men opplever barrierer. Frykt for å ta arbeid for så å miste trygden (fattigdomsfellen) Ønsket om å bli økonomisk uavhengig. Velferdsytelser er for lave og usikre. Grunninntekt ga bedre ernæring og helse. Mindre psykisk belastning. Færre byråkratiske hindringer som vilkår. Opplevelsen av at velferdsytelser fremmer maktesløshet og følelsen av å bli evaluert. Borgerlønn gir mulighet for langsiktig planlegging. Slipper suppekjøkken, kan klare seg selv (selvstendighet.) Empowerment. Økt livsglede. Mer humant på borgerlønn. Økt sosial kapital.

5 Diskusjon

5.1 Borgerlønn og fattigdom

Alaska PFD er en grunninntekt som har vedvart i nesten 40 år. Den har vist en signifikant påvirkning på fattigdommen hos familier med barn. Den har redusert fattigdommen blant Alaskas innfødte. Den har ikke klart å eliminere fattigdom totalt, men det er viktig å se på PFD som delvis grunninntekt, ikke hel. Frem til år 2000 ble fattigdomsraten redusert med hele 46% blant Alaskas innfødte. Frem mot 2015 var raten redusert til 22 %.

De som har hatt størst effekt av PFD er de yngste og eldste i befolkningen.

Barnefattigdommen har blitt redusert med nesten 30%, men er i senere tid begynt å øke igjen. Dette gjelder ikke bare i Alaska, men i hele USA. Det er vanskelig å avgjøre om Alaskas PFD har vært ugunstig på noen måte, men det er ikke funnet noen bevis på at programmet har vært negativt, heller ikke på arbeidssinnsatsen. Det er også et poeng at Alaska-fondet ikke opprinnelig ble satt i kraft for å redusere fattigdom, men for å dele ressursene av oljefondet. At fattigdommen er redusert så betydelig var en konsekvens av utbyttet som ble delt ut (Berman, 2018).

En grunninntekt som deles ut til alle kan få samme konsekvenser som i Alaska, at fattigdommen reduseres kraftig. Selv om man får borgerlønn vil den sannsynligvis være for lav til å leve av, tenkt ut ifra en delvis borgerlønn. En full borgerlønn er ikke økonomisk realistisk enda. Det blir fortsatt viktig med arbeidsplasser, slik at det er mulig å både arbeide og motta borgerlønn. Mangel på arbeidsplasser slik som Alaska gjør det likevel utfordrende, og kan bli verre dersom teknologien fortsetter å overta arbeidsplassene (Berman, 2018).

I Nord-California kjørte nylig Stockton Economic Empowerment Demonstration (SEED) et toårig borgerlønnsprosjekt. Studien valgte 125 innbyggere i Stockton med en årlig medianinntekt under 46.000 dollar, samt en kontrollgruppe. Deltakerne mottok 500 dollar hver måned. Kontantoverføringen var ubetinget og ikke relatert til inntekt eller ansettelsesstatus.

De endelige resultatene fra prosjektet kommer i 2022, men første årets resultater er utgitt i SEEDs foreløpige analyse (West et al., 2021). Nøkkelfunn indikerer at grunninntekten reduserer inntektsvingninger i husholdningen, og stimulerer til økte arbeidsinsentiver.

Mottakerne var mindre stresset, mindre deprimerte, og var friskere både fysisk og mentalt, ifølge den randomiserte kontrollstudien. Grunninntekten reduserte og forebygget økonomisk knapphet, og skapte i stedet muligheter for selvmotivasjon, frie valg og egne målsettinger. SEED prosjektets målsetting er å utfordre holdningene og stereotypene rundt fattige, og søke et mer rettferdig og inkluderende samfunn. Ulikhet og fattigdom er noe av det mest utfordrende samfunnet står ovenfor og må konfronteres.

Et policynotat utgitt av OECD i 2017 mener derimot at en borgerlønn *ikke* vil redusere fattigdommen i land som allerede har sjenerøse velferdsordninger, som for eksempel Norge. I stedet vil den komme til å øke ulikheten. Mange fattige vil komme til å få nytte av grunninntekten, men de hadde kanskje ikke rettigheter i utgangspunktet, eller har falt utenfor systemet (OECD, 2017). For andre, eksempelvis sosialhjelpsmottakere, kan få inntekten kraftig redusert og falle enda lenger ned under fattigdomsgrensen. Dette har selvsagt å gjøre med hvor høy grunninntekten blir. Rapporten sier avslutningsvis at borgerlønn kan fungere bedre i fattige land som vil ha større utbytte av overføringene. OECD konstaterte at borgerlønn ville bli for dyrt. Men de tok ikke besparelsen av administrasjonskostnader ved dagens velferdssystemer med i betraktningen. En borgerlønn krever svært lite administrering (Van Parijs, 2004).

Delstaten Utah hadde tidligere en voldsom økning i hjemløse, og både politi og sosialvesen hadde travle dager med å håndtere problemet. I 2005 bestemte de å ta problemet ved rota, og gikk til krig mot hjemløshet. De delte ut gratis leiligheter til alle hjemløse. Et par år senere var hjemløsheten redusert med 74 %, og programmet var en suksess. Den økonomiske delen var kanskje det mest overaskende. Offentlige myndigheter hadde regnet på det, og sett at en hjemløs person kostet staten 16.670 dollar i året, for bruk av politi, fengsel, sosialarbeidere, rettsaker, og så videre. Gratis leiligheter og profesjonell rådgivning kostet bare 11.000 dollar. Utah er på vei til å utrydde hjemløshet, og det sparer dem for en formue (Bregman, 2017, s. 59).

Arbeidsinnsats

Mange er bekymret for at en borgerlønn vil føre til en reduksjon av arbeidende mennesker. En gjennomgang av flere borgerlønnprosjekter viser derimot at nesten alle mennesker som mottok borgerlønn fortsatte i arbeid. Mindre enn 5 % reduserer sin arbeidstid (Gilbert et al.,

2018). Når man sammenligner arbeidsdeltakelsen i Alaska og andre stater, ser man at sysselsettingsgraden er mye lavere i Alaska som helhet enn i USA. Dette kan også skyldes ungdommer som flytter bort for å gå på skole, eller pensjonister som flytter ut av området. Til tross for forskjellen i sysselsettingen mellom Alaska og USA, viser det seg at det faktisk er flere i Alaska som arbeider når man ser på gjennomsnittet for innbyggerne. Samtidig er det viktig å nevne at Alaskas grunninntektsmottakere ikke har noe kontrollgruppe (Berman, 2018).

Et argument mot borgerlønn er dersom mange slutter å arbeide, må staten øke skattene for å finansiere borgerlønnen. Alternativt må borgerlønnsnivået settes så lavt at de fleste velger å arbeide likevel. Dette vil påvirke de som ikke kan arbeide på grunn av helse, de får lavere borgerlønn og ender i fattigdom likevel (Braanen Sterri, 2020).

Cappelen og Pedersen (2015) påpeker at dersom borgerlønnen blir for høy, vil det påvirke incentivet til å arbeide, og mange går ut av arbeidslivet. Dersom borgerlønnen finansieres med økte skatter, kan effekten bli at flere velger seg mer fritid istedenfor arbeid, og staten får lavere inntekt og produksjon. Samtidig, dersom beløpet settes for lavt, vil ikke de som trenger pengene mest få tilstrekkelig hjelp og andre ytelser må kanskje supplere borgerlønnen igjen. Selv om det fryktes at noen går ut av arbeidsstyrken, er fortsatt anerkjennelse ofte knyttet opp i en utdanning og arbeide, slik at det ikke er urimelig å tro at de fleste fortsatt ville fortsatt i jobb (Cappelen & Pedersen, 2015).

Borgerlønnen bør være robust mot endringer. Men dersom borgerlønnen opplever manglende støtte, kan den risikere det samme som barnetrygden i Norge, som var samme beløp fra 1996 til 2018. Siden barnetrygden ikke ble inflasjonsjustert denne tiden, ble dens verdi i kjøpekraft vesentlig mindre verdt. Det samme kan skje med borgerlønnen ved manglende politisk støtte (Braanen Sterri, 2020).

Å dele ut betingelsesløse pengesummer til mennesker har blitt møtt med kritikk, mistenksomhet og frykt (Marinescu, 2018). Den allmenne oppfattelsen synes å være at de trengende ikke kan stoles på, og at overvåkning og paternalisme er den eneste måten å passe på deres fallende moral. Derimot er tallene klare: Når det kommer til arbeidsinnsats og grunninntekt, er det til tider en svak reduksjon i arbeidsmengden, i andre tilfeller er det ingen sammenheng. Bevisene tilsier ikke at arbeiderene reduserer sine arbeidstimer, ikke engang om grunninntekten er relativt høy. Verken indianernes kasinoinntekter eller Alaskafondet hadde påvirkning på arbeidsmengden (Marinescu, 2018).

Marinescu bekrefter også funnene til Akee et al, kriminaliteten blant inntektsmottakerne går ned. Både de voksne og barna er mindre kriminelle. Barna har også redusert sannsynlighet for avhengighet i voksen alder, som cannabis eller alkohol. Forskeren Esther Duflo viste gjennom et randomisert forsøk i India, at mikrolån ikke hjelper de fattige og syke. Ubetingete kontanter derimot, virker både kort og lang sikt. Det er et svært vellykket og virkningsfullt redskap, som mange andre studier har sluttet seg til (Bregman, 2017, s. 167).

Selv om OECD rapporterer om at borgerlønn muligens vil øke ulikheten og fattigdommen, viser flere prosjekt at det motsatte skjer. Fattigdommen synker drastisk, men det er til syvende og sist selve borgerlønnsbeløpet som bestemmer hvor mange mennesker som havner på riktig side av fattigdomsgrensen.

5.2 Borgerlønn og ulikhet

I artikkelen om indianerne og kasinoprogrammet, finner vi flere interessante og relevante funn for oppgavens problemstilling. Slik som i Alaska dreier artikkelen om kasinoet i North Dakota seg om en folkegruppe, en minoritet. Både de innfødte i Alaska og indianerne har betydelig dårligere levekår enn majoritetsbefolkningen. Begge grupper har lavere inntekt, dårligere skoleprestasjoner og høyere arbeidsledighet enn resten. Da utbetalingene begynte til indianerne, ble de likere majoriteten når det kom til inntekt, altså ble ulikheten mellom gruppene redusert (Akee et al, 2010).

Andre nøkkelfunn er den bedre foreldre kvaliteten og foreldretiden. Til tross for at foreldrene arbeidet like mye som før, ble kvaliteten på relasjonen vesentlig forbedret. En mulig grunn for dette kan være en redusert belastning rundt psykisk stress hos foreldrene. Den tryggheten en grunninntekt kan gi, kan skape en ro hos de voksne, og en ny måte å være til stede for barna. Tilstedeværelsen, ikke bare fysisk, men mentalt sett er svært viktig for barns utvikling. Med ekstra inntekt kan foreldrene ha råd til barnepass om de selv ikke kan være der. Hamilton og Mulvale (2019) oppgir at informanter i arbeidstrening/inkludering er nødt til å gå fra barna sine uten tilsyn. Arbeidstiden passer ikke med barnepass, eller så har de ikke råd til det. Forget (2011) viser at inntektsusikkerhet skaper stress som påvirker sikkerheten rundt farlige arbeidssteder. Flere ulykker skjer når man ikke er helt til stede. Mange går på jobb selv om de er slitne og syke, noe som kan føre til ulykker. I forskningen hennes fant hun

ut at barn blir lettere utsatt for ulykker på gårdsbruk, når foreldre ikke kan se til dem under travle innhøstningsperioder og de ikke har råd til barnepass.

Barrierer og helseutfordringer

Campell, Thomson, Fenton og Gibson fant ut at enslige foreldre og barna deres har flere uheldige helse- og sosialrelaterte utfordringer enn andre. Mange land har innført sterke arbeidsincentiver for å bøte på fattigdommen disse menneskene lever i. Mange må arbeide for å få disse velferdsytelsene, det kalles «welfare to work». Nå viser det seg at denne type arbeid ikke reduserer fattigdommen, og har i tillegg flere uheldige konsekvenser for både forelderen og barna. Gjennom å analysere 16 kvalitative studier finner forfatterne ut at foreldrene møtte store barrierer i arbeidsmarkedet. Det var få jobber som hadde en levelig lønn, som også var kompatibel med barnas behov, slik som skoleferier, sykdom eller barnehagens åpningstider. Arbeidet var ofte dårlig betalt, vikariater eller for små stillinger. De var ofte stresset, deprimerte og slitne, og måtte ofte gå fra barna uten tilsyn for å imøtekomme arbeidsgivers krav. Å balansere mellom arbeidsgiver og myndighetens krav om arbeid samt barnets behov var svært utfordrende, og ga utslag i mental og fysisk helse (Campbell et al., 2016).

Akee et al. (2010) fant ut at den mentale helsen endret seg til det bedre hos indianerne ved økt inntekt fra kasinoet. Evelyn Forget (2011) fant ut at sykehusinnleggelser og små ulykker gikk ned hele 8,5% da Manitobaprovinsen i Canada fikk grunninntekt. Det kan ha en sammenheng med mindre stress, og bedre evne til å være til stede. I India viste en RCT studie hele 46% nedgang i små ulykker og sykehusinnleggelser da de fikk teste ut borgerlønn (Beck et al., 2015).

Tidligere forskning har funnet en direkte kobling mellom fattigdom og foreldrenes evner til å være gode foreldre. McLeod og Shanahan (I Akee et al., 2010) fant at fattige mødre har mer tilbøyelighet til å slå barna sine og responderer sjeldnere på barnas behov. Sampson og Laub fant at fattigdom reduserer stabiliteten og gode valg. Som nevnt i teoridelen er det også en kobling mellom ulikhet og vold. Land med stor ulikhet har mye høyere andel mennesker som tyr til vold (Akee et al., 2010).

Når foreldre tar dårlige valg som fører til vold, kriminalitet og fengsling, kan dette skape stor usikkerhet og traumer hos barna, altså det motsatte av funnene vi ser i kasino-artikkelen.

Courson og Nettle (2021) mener kriminalitet og deprivasjon kommer av sosial ulikhet. Jo mer ulikhet som finnes i samfunnet, jo mer sannsynlighet for at menneskene utnytter hverandre og skaper mistillit. Deres modell av en simulert populasjon, viser at ulik ressursfordeling raskt utvikler en likevekt med lav tillit og null samarbeid. Desperate mennesker vil utnytte andre, da straffen for å «bli tatt» ikke gjør situasjonen deres så mye verre enn den var før likevel. Straff ved kriminalitet vil dermed ikke hjelpe, men å jevne ut ressursfordelingen vil produsere samarbeid og tillit.

Mer penger i husholdningen viser seg å bedre levekårene for indianer-barna i North Dakota. Forhold og kjennetegn ved husholdningen spiller en viktig rolle for utfallet av barnas levekår, og fattigdom kan få store konsekvenser for barna. Barn av høystatusfamilier har ofte høyere utdanning og inntekt, og at barn av lavstatus foreldre har dårligere utdanning og inntekt. Samtidig er forskere usikre på årsaken til dette. Tidligere mente man at årsaken lå i genene, men forskere er uenige. John Shea (I Akee et al., 2010) fant ut at husholdningsinntekt ikke hadde betydning for barnets utfall, noe som står i motstrid til funnene i denne artikkelen. Høy utdanning gir større muligheter for faste og høyere inntekt enn lav utdanning (Solstad, 2014, s. 51). Høy utdanning blir dermed en beskyttelse mot fattigdom, og det reduserer risikoen mot betalingsvansker.

Hilmar Schneider er ikke overbevist om at en grunninntekt vil løse alle våre problemer. Han mener uforutsigbarheten og de utilsiktede utfordringene kan gjøre borgerlønn til en enorm risiko for samfunnet. Risikoen kan bare styres hvis kostnadene ved en slik omfordeling forblir lave. Dersom grunninntekten ikke blir stor nok til å erstatte velferden vi har i dag, vil den ikke gi store nok fordeler. Schneider mener utfordringene vi har knyttet til teknologisk fremgang, må bestå i å støtte mennesker i å aktivt møte de nye endringene, og ikke tvinge dem til å være passive, og motta borgerlønn. «Et samfunns rikdom er skapt ved at folk gjør det de gjør best.» Å oppnå best mulig ressursfordeling i samfunnet er en stor utfordring, men en grunninntekt tilbyr feil insentiver og vil i stedet øke fattigdommen både subjektivt og materielt (Schneider, 2017).

Selv om forskerne er uenige ser det ut til at ulikheten reduseres ved å jevne ut inntektsulikheten. Når mennesker får mer inntekt, reduseres kriminaliteten og volden, og

foreldre får bedre tid og relasjoner til barna. Konsekvensen for barna ble at de tok lengre utdanning og tok bedre livsvalg.

5.3 Borgerlønn og stigma

Calnitskys (2016) funn tyder på at statens velferdsordninger skaper stigma og isolering. Den psykologiske prisen og det sosiale stigma opplevd blant de som mottok stønader var overveldende. Studier viser at velferdsmottakere har internalisert samfunnets negative syn på velferdsmottakere, dem selv.

Siden 90 tallet har sosialpolitikken blitt stadig mer moralisert. Ytelsene innskrenkes stadig og mottakerne blir uglesett. Skattebetalere er også mindre villige til å støtte disse uverdige trengende (Calnitsky, 2016). Men politikk som tar spørsmålet om de fattiges motivasjon og moral av bordet, kan være mer robust. Det er ofte hevdet at universell sosialpolitikk produserer solidaritet og resiliens. Grunninntekt kan ses som en kollektiv ressurs, et gode for hele samfunnet.

Halvveis i det store mincome-prosjektet i Manitoba ble den politiske støtten avtagende. Årsaken var den store inflasjonen, som det ikke var tatt høyde for i budsjettet til borgerlønn. Forskerne måtte omfordele ressursene, og i stedet for å analysere, skulle de kun samle inn data, kutte ut perifere forskningsprogram, og kun fokusere på kjernen (Forget, 2011). Prosjektet varte i fire år, men datainnsamlingen varte bare halvparten, og det ble ikke analysert. Det kan være dette Nanna Kildal (2006) hadde i bakhodet når hun påpeker at mincome har blitt utsatt for sterk metodekritikk. Resultatene har blitt sett på som usikre. Prosjektene skulle teste effektene av en grunninntekts påvirkning på arbeidsinnsatsen, men også indikasjoner på kostnader og gjennomførbarhet (Kildal, 2006, s. 95). På grunn av den avsluttede analyseringen av resultater midt i prosjektfasen er det dermed vanskelig å komme med empiriske konkrete funn.

Calnitskys artikkel er skrevet etter intervjuer med deltakere, slik at innholdet likevel kan ses som pålitelig informasjon rundt stigma.

Den vanligvis stigmatiserte velferdsordningen i Manitoba ble endret til et mer idealistisk opplegg med mincome. Mange av deltakerne i forskningsprosjektet hadde ikke pågående

ytelser fra staten, selv om de hadde rett på dem.

Mincomes innramming som universal, inkluderende og eksperimentell gjorde det nok lettere å delta og folk ble ikke stoppet av sin egen moral (Calnitsky, 2016). En av deltakerne svarte at han «heller ville lide i stillhet enn å søke støtte i velferdsstaten.» Mincome ble i motsetning til velferdsytelser sosialt akseptert.

For å motta borgerlønn er det ikke krav som små tilfredsstilles eller spørsmål som må besvares. En mottar ikke hjelp i nød, men krever sin rett, som fullverdig medlem av fellesskapet (Braanen Sterri, 2020). Dermed reduseres stigmaet.

Barrierer for sosial kapital

Et argument for brede og universelle grunninntektsprogram antyder at det reduserer barrierene til å delta i samfunnsarbeid. Samfunnsarbeid øker sosial kapital, og reduserer sannsynligheten for at mennesker isolerer seg. I prosjektet blir deltakerne spurt om sin fritid og hvordan den brukes, alene eller med andre. Tre grupper som ble spurt, mincome-deltakere, ikke-deltakere, og personer på ytelse fra staten (velferd).

Mennesker på velferdsytelser rapporterer om færre sosiale sammenkomster enn de andre to gruppene. Det interessante er at mincome-deltakere svarer relativt likt som ikke-deltakere. Deltakerne på velferdsytelser er mer hjemme alene, mindre ute blant folk og har færre venner. Dette betyr at mincome-deltakerne har større sannsynlighet for å delta i samfunnet enn de på velferdsytelser, som opplyser at de føler skam og ubehag når de var ute i samfunnet. En av deltakerne uttalte «Du vet aldri hva din rolle i samfunnet egentlig er.»

Velferds-mottakerne hadde dårligere forhold til banker og kredittselskap enn mincome-deltakerne. Bankene kan ha sett mer økonomisk stabilitet hos mincome-deltakerne, og dermed hatt mer tillit til dem. Det samme gjaldt utleiemeglere. Velferds-mottakerne oppga at de dobbelt så ofte som mincome-deltakere, prøvde å skjule for venner og kolleger at de var på stønader (Calnitsky, 2016).

Calnitskys hovedfunn er dermed at mincome ikke produserer sosialt stigma. Det fjerner polariseringen med verdige og uverdige trengende. Når målrettede ytelse er for de fattige, krever det av de det gjelder at de står opp og selvidentifiserer seg som fattige, og konsekvensen blir som i Thomas-teoremet.

Arbeid og felleskap

Mange frykter at hvis arbeidet forsvinner vil felleskapet utebli. En dansk studie av Goul Andersen på 90-tallet viste derimot at arbeidsløshet ikke var det samme som tap av muligheter for sosial integrering. Flere arbeidsledige beholdt faktisk sitt sosiale nettverk og deltok i politisk arbeid (Øvrelid, 2019, s. 271). Men å motta sosialstønad er ofte så stigmatisk at mange isolerer seg og trekker seg ut fra fellesskapet. Calnitsky (2016) viser at ved å motta borgerlønn er ikke stigma til stede, og flere deltar i fellesskapet til tross for at de ikke er i arbeid. Å bidra i fellesskapet øker den sosiale kapitalen og de gode relasjonene. Dersom man har venner, fellesskap og nettverk, fungerer dette som beskyttelsesfaktorer og kan gi bedre helse.

Sosiale relasjoner

Sosial kapital er et funn som går igjen. En person med tilgang på kapital, har tilgjengelige ressurser for å oppnå goder. Penger kan brukes til å kjøpe varer, tjenester eller arbeidskraft (Schiefløe, 2011, s. 376). Aktører som får tilgang til goder gjennom relasjonene sine, har sosial kapital. Fattige har trolig ikke tilgang på verken økonomisk eller sosial kapital. Da blir resiprositetsprinsippet vanskelig å opprettholde, ved at utveksling (byttning) er en viktig del av relasjoner. Man har en forventning om å få noe tilbake, dersom man gir.

Som tidligere nevnt er resiprositetsprinsippet et av hovedargumentene *imot* borgerlønn. Gratispassasjerer som mottar og ikke selv yter, er ofte vanskelig å godta for samfunnet.

For å opparbeide sosial kapital, opptrer vi som sosiale aktører i samfunnet. Barn og unge er også sosiale aktører. For å lære sosiale normer på en god måte er det nødvendig å ivareta barnets behov for beskyttelse, og barna trenger aktiv hjelp fra den voksne. Familiebåndene blir barnets første mulighet til å knytte sosiale bånd og lære sosial kompetanse. Når barna blir lyttet til og ivaretatt vil barnets ressurser økes, og gi større muligheter for å øke den sosiale kapitalen. Etter hvert som barnet blir eldre, kan relasjonenes karakter bli mer gjensidige og selvstendige (Haug og Vorverak, 2009). Som vist i artikkelen om kasino-utbetalingene i North Dakota, ble foreldre-barn-relasjonen styrket som følge av den ekstra inntekten. Barna opplevde en positiv endring hos foreldrene, og familieband ble styrket. Forskningen viste senere at barna var mindre kriminelle og voldelige, og drev mindre med rus. Dette kan ha en sammenheng med den økte sosiale kapitalen de fikk, som følge av bedre relasjoner hjemme. Den norske velferdsstaten har høyt fokus på å tilrettelegge for barns gode oppvekstvilkår, gjennom å legge gode fundament for barns deltakelse og styrking av deres sosiale kapital.

Norge fremmer dette gjennom gratis utdannelser, trygdeordninger, barnehager og fritidsaktiviteter (Haug og Vorverak, 2009). Når vi ser hvor mye en grunninntekt utgjør for indianerbarna i North Dakota, kan det være et svært godt tiltak i land med stor ulikhet.

Calnitsky (2016) viser også til at borgerlønn motvirker isolasjon. Ved å delta i samfunnet kunne deltakerne med borgerlønn opparbeide seg relasjoner og økt sosial kapital, selv om de ikke var i arbeid. Borgerlønnen reduserte stigma de hadde ved å stå utenfor, og informantene følte de kunne bidra i samfunnet likevel. Borgerlønnen motvirker dermed stigma, isolasjon og utenforskap, og fremmer deltakelse og verdighet.

Relasjoner, tilknytning og samhørighet har stor betydning for menneskenes tilværelse og for et godt liv. På motsatt side fører isolasjon til mistrivsel og tilpasningsproblemer (Schiefløe, 2011, s. 351)

OECD bruker sosial kapital som samlebegrep for nettverk, normer, verdier og forståelse som letter samarbeidet både i og mellom grupper. Tillit er som nevnt svært viktig både i relasjoner og i forbindelse med politikk og samfunnsinstitusjoner som myndighetene. Ifølge en undersøkelse fra 2006 scorer Norge, Sverige og Danmark svært høyt på generell og institusjonell tillit. Det høye nivået av sosial kapital bidrar til en høy produktivitet og internasjonal konkurransedyktighet (Schiefløe, 2011. s. 379). Nå som ulikheten i Norge er økende, kan det tenkes at tilliten både til hverandre og myndighetene kan synke. Da kan borgerlønn være med på å øke den sosiale kapitalen, og dermed også tilliten, noe som kan gagne hele samfunnet.

5.4 Borgerlønn og helse

Hamilton og Mulvale (2019) presenterer funn som omhandler helseutfordringer og stigma knyttet til velferdsytelser, etter borgerlønnprosjektet i Ontario. Alle informantene var på velferdsytelser før de fikk borgerlønn, og opplevde store barrierer i byråkratiet. De ønsket seg tilbake til arbeid og drømte om å bli økonomisk uavhengige.

Artikkelen viser at borgerlønn er en foretrukket ordning som føles mer human og er mer effektiv i forhold til velferdsytelsene, og forfatteren mener forskningen kan vise at det finnes en bedre måte å sikre økonomi og frihet for alle.

Fattigdom og dårlig helse går hånd i hånd (Forget, 2011). Hypotetisk kan det antydes at ved å innføre en grunninntekt til befolkningen vil det påvirke befolkningens helse positivt ved at fattigdommen reduseres, og at mennesker har råd til helsehjelp og behandling. For staten vil det store spørsmålet bli – vil landets innbyggere være verdt pengene? Forget fant en nedgang i ulykker og sykehusinnleggelseser etter mincome-prosjektet i Canada. Antallet besøkende til psykologer i forbindelse med mental helse var også redusert. Beck et al., (2015) fant det samme i India. De sosiale determinantene rundt helse kan gi grunnlag for å forstå hvordan noen har tilfredsstillende helsetilstand, mens andre ikke har det. Verken individuelle faktorer eller tilfeldigheter kan alene forklare fenomenet, men helse og sosioøkonomisk status kan ses omtrent parallelt.

Om vi ser borgerlønnen opp mot velferdsstaten i Norge, kan det bli bekymringsfullt om alle skulle få samme beløp utbetalt – om man har behov for dem eller ikke. De som er syke og har behov for ekstra stønader vil få mye lavere utbetalinger enn de har i dag, nettopp fordi det blir flere mennesker som skal ha en del av potten (Braanen Sterri, 2020).

Rettferdighet

Forskjeller i befolkningshelsen blir påvirket av sosial og økonomisk politikk. Dette skaper og påvirker forholdene hvor menneskene lever sine liv. Målet om helsemessig rettferdighet kan dermed nås gjennom sosial rettferdighet (Beck et al., 2015).

Sosial beskyttelse og rettferdighet skapes gjennom helsetjenester, utdanning, krav til arbeidsmarkedet og kontantoverføringer. Høyinntektsland som sørger for sosial beskyttelse til innbyggerne får bedre helse enn andre. Dette gjelder spesielt inntektsbeskyttelse som kan mottas i vanskelige og sårbare tider (Beck et al., 2015). Når enkeltmennesker sammenligner sin personlige inntekt med andre i den sosiale gruppen og kjenner på knapphet, kan de utvikle stressreaksjoner og dårligere helse. Wilkinson (i Beck et al., 2015) mener sosial posisjonering og status skader primært de med lav status, og legger grunnlaget for ulikhet. Borgerlønn kan utjevne inntekten, og løfte statusen til lavinntektspersonene. Det kan også eliminere flere stressrelaterte helseutfordringer forbundet med status. Borgerlønnen fungerer som en sosial beskyttelse, og fremmer samholdigheten, noe som forbindes med bedre helse. Sosialt fellesskap gagnar ikke bare den enkelte, men kan påvirke hele samfunnet positivt. Det samme gjelder omvendt, når ett menneske lider kan det påvirke fellesskapet ved å fremme uheldig atferd som aggressivitet og voldelighet (Beck et al., 2015).

I 1970-årene begynte epidemiologer å foreta systematiske undersøkelser hvordan sosiale nettverk påvirker helsen vår. De fant ut at mennesker med få venner hadde økt risiko for å dø. Men å ha flere venner, tilhøre et fellesskap og ha støttende folk rundt deg fungerer som en beskyttelse for helsen (Wilkinson og Pickett, 2016, s. 103).

De fleste land i verden har tatt i bruk kontantoverføringer som strategi for fattigdomsreduksjon og sosial beskyttelse. Bastagli et al., (2017) har foretatt en grundig gjennomgang av 165 studier med kontantoverføringer, i 30 land fra 2000 til 2015. Forskerne finner ut at pengeoverføringer reduserer den økonomiske fattigdommen. De ser en klar kobling mellom økt inntekt og økt skoledeltakelse. Mottakerne får bedre kosthold, og økt myndiggjøring, spesielt hos kvinner. Når det kommer til arbeidsinnsatsen er det liten effekt. Noen arbeider like mye som før, andre studier viser en svak økning i arbeidsinnsats. Dette er interessant i forhold til Norges velferdssystem. Siden arbeidslinja står sterkt i Norge, er det Navs øverste mål å få flest mulig ut i arbeid. Studien til Bastagli et al., konstaterer at å få flere ut i arbeid er et svært utfordrende arbeid med liten effekt.

Sosial rettferdighet

Steinar Krokstad (2021) er lege, psykiater og professor i sosialmedisin. Han mener at personer som ikke inkluderes i arbeidslivet av ulike grunner, lider av mangel på anerkjennelse. De kjenner på betydningsløsheten, og det å ikke være like verdifulle som andre. Krokstad peker på viktigheten av menneskeverdet. Uten verdi, er det vanskelig å bidra med noe verdifullt. Når velferdsstaten stiller krav, ligger det i bunn at de har en gjeld som skal gjøres opp. Når man pålegger plikt, kan det tolkes som om mennesket har for dårlig moral. Med dette forsterkes følelsen av verdiløshet hos menneskene som allerede har et dårligere utgangspunkt for å komme inn i arbeidslivet. Forfatteren setter et stort spørsmålstegn til bruken av krav og plikter som politisk og faglig grunnlag i Nav, og skriver at skammen er brakt tilbake til stønadssystemet (Krokstad, 2021). Skammen i velferdssystemet sammenfaller med det informantene i både Hamilton og Mulvale (2019) og Calnitsky (2016) opplever.

Navs mangel på tillit kan ses i sammenheng med avsnittet om sosial kapital. Sosial kapital avhenger av mengden tillit i den sosiale strukturen også der maktforholdet er ujevnt, som i Nav. Dersom Nav hadde fremmet mer tillit og mindre krav, kunne det kanskje skapt en større verdighet hos mottakerne.

Tanken om ubetingethet ligger nært tanken om sosial rettferdighet. De fattige vet best selv hva de trenger, og kan prioritere det som er mest nødvendig. Betingethet derimot skaper ulikhet og paternalisme, en formening om at staten vet best hva du trenger (Beck et al., 2015). Borgerlønn er en mindre inngripen i privatlivet enn tradisjonelle, behovsprøvde velferdsordninger (Fasting, 2017).

For å skape et samfunn med mer likhet, må vi skape mer vennlighet, tillit og trygghet. Alle bør få kjenne på et samfunn som ikke bare har rom for dem, men kan tilby et bedre liv enn et liv i ulikhet og skam (Wilkinson og Pickett, 20, s. 264-265). At mange mennesker føler seg lite verdsatt, kan senke prestasjonene og bidra til isolering. Helse og sosiale problemer har blitt håndtert ved å lage målrettede tjenester, og ingen har vist seg å være mer enn delvis effektive for å redusere fattigdom, kriminalitet eller uhelse. Det dreier seg oftest om å håndtere, i stedet for å redusere eller eliminere problemene.

En borgerlønn ser ut til å kunne svare på mange av disse utfordringene, ved å fokusere på helheten, snarere enn delene hver for seg.

6 Avslutning

I oppgaven har vi sett at borgerlønn har stort potensiale for å bidra i kampen mot fattigdom og ulikhet. Borgerlønnen fordeler ressursene og bidrar til å redusere de økonomiske og helsemessige ulikhetene. En borgerlønn vil også kunne omfordele makten fra Nav til enkeltmenneskene, og fra arbeidsgivere til folket. Innbyggere slipper å forholde seg til krav og plikter fra velferdsstaten, og slipper å ta en hvilket som helst dårlig betalt arbeid. Mange argumenter mot borgerlønn motbevises når man ser de overraskende gode forskningsresultatene i artiklene.

Ulikhet er nedbrytende, uansett hvor velstående landet er. Når statusforskjellene blir store, blir vi mer usikre, som igjen får psykologiske konsekvenser med mennesker som bekymrer seg for hvordan de blir oppfattet. Dette svekker de mellommenneskelige forholdene og blir til mistillit og utrygghet. Dette stresset kan gi sykdommer og helseproblemer. Det internasjonale pengefondet har funnet ut at ulikhet faktisk hindrer økonomisk vekst. Også rike personer lider ved økende ulikhet, de blir mer deprimerte, mistroiske og opplever flere sosiale vanskeligheter. Inntektsulikheter gjør oss alle mindre fornøyd med livet (Bregman, 2017, s. 56-57).

Når man måler ulikheten i et land, kommer Norge stadig godt ut. Dette er på grunn av myndighetenes økonomiske omfordelingssystem. Helse og sosialpolitikken sørger for ekstra støtte til barnefamilier, pensjoner til de eldre, og stønader til de fattige. Vi ser parallellen til Norge med barnetrygd og pensjon.

Innledningsvis ble det nevnt at Nav Skien har startet med et alternativ til sosialhjelp, prosjektet som i utgangspunktet var inspirasjonen til tema i oppgaven. Det var svært ønskelig å følge prosjektet, men grunnet forsinkelser rundt covid-19 er prosjektstart utsatt fra januar til juni 2021.

For å møte nye utfordringer kreves det stadig nye reformer. Reformene har som regel faglige, politiske og økonomiske begrunnelser (Berg et al., 2015, s. 29). Selv om intensjonene er de beste, kan det være lang vei mellom ideal og realitet. Hvordan en grunninntekt kan finansieres er fortsatt en stor utfordring, som det absolutt bør forskes videre på. Utviklingstrekkene når det kommer til økende ulikhet og fattigdom, vil uansett føre til større krav til velferdsstaten, og på sikt kan en reform av velferdsstaten bli eneste utvei for å møte utfordringene.

7 Referanser

Akee, R. K. Q., Copeland, W. E., Keeler, G., Angold, A. & Costello, E. J. (2010). Parents' Incomes and Children's Outcomes: A Quasi-experiment Using Transfer Payments from Casino Profits. *American Economic Journal. Applied Economics*, 2(1), 86–115.
<https://doi.org/10.1257/app.2.1.86> *29 sider

Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care : a practical guide* (4 utg.). McGraw-Hill Education : Open University Press. *194 sider

Banerjee, A., Faye, M., Krueger, A., Niehaus, P., & Suri, T. (2020) *Effects of a universal basic income during a pandemic*. Poverty-action.org. <https://www.poverty-action.org/publication/effects-universal-basic-income-during-pandemic> *41 sider

Basic Income Earth Network. (2020). *About basic income*. <https://basicincome.org/about-basic-income/> *1 side

Bastagli, F., Hagen-Zanker, J., Harman, L., Barca, V., Sturge, G., Schmidt, T. & Pellerano, L. (2016). *Cash transfers: what does the evidence say?* Overseas Development Institute.org
<https://odi.org/en/publications/cash-transfers-what-does-the-evidence-say-a-rigorous-review-of-impacts-and-the-role-of-design-and-implementation-features/> *2 sider

Beck, S., Pulkki-Brännström, A. M. & San Sebastián, M. (2015). Basic income – healthy outcome? Effects on health of an Indian basic income pilotproject: a cluster randomised trial. *Journal of Development Effectiveness*, 7(1), 111-126. 10.1080/19439342.2014.974200 *15 sider

Berg, B., Ellingsen, I., Levin, I., & Kleppe, L.C. (2015). *Hva er sosialt arbeid? I I.* Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s. 19-35). Universitetsforlaget

Berman, M. (2018). Resource rents, universal basic income, and poverty among Alaska's Indigenous peoples, *World Development*, Volume 106, side 161-172.

<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.01.014>. *11 sider

Braanen Sterri, A. (2020). Heller velferdsstat enn borgerlønn. *Norsk Filosofisk Tidsskrift*, 55(2-03), 126–140. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2901-2020-02-03-04> *14 sider

Bregman, R., (2017). *Utopia for realister*. Spartacus Forlag *251 sider

Bufdir. (2018). *Hva er fattigdom*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

https://bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Om_fattigdom1/Hva_er_fattigdom/

*2 sider

Calnitsky, David. (2016). “More Normal than Welfare”: The Mincome Experiment, Stigma, and Community Experience. *The Canadian Review of Sociology*, 53(1), 26–71.

<https://doi.org/10.1111/cars.12091> *45 sider

Cappelen, C., & Pedersen, J. (2015). Borgerlønn: en rettferdig reform? *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 56(3), 354–371. https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/tfs/2015/03/borgerloenn_en_rettferdig_reform

*17 sider

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk. *264 sider

De Courson, B., & Nettle, D. (2021). Why do inequality and deprivation produce high crime and low trust? *Scientific Reports*, 11(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-020-80897-8> *9 sider

Eliassen, I., & Omdal, S.E. (2018). *Borgerlønn. Idéen som endrer spillet*. Res Publica *260 sider

Fasting, M. (2017, 01. april). *Borgerlønn*. Civita.

<https://www.civita.no/politisk-ordbok/hva-er-borgerlonn> *5 sider

Fasting, M. (2017). Borgerlønn, Civita-notat 38, 2017.

https://www.civita.no/assets/2018/01/Civitanotat_38_2017.pdf *36 sider

Finansdepartementet (2019, 01. mars) *Spørsmål og svar om ulikhet*. Regjeringen.no.
https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_okonomi/muligheter-for-alle/vet-du-nok-om-ulikhet/id2630930/ *11 sider

Fløtten, T. (2009). *Barnefattigdom*. Gyldendal akademisk.

FN Sambandet (2021) *FN`s bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
*3 sider

Forget, E. L. (2011). The Town with No Poverty: The Health Effects of a Canadian Guaranteed Annual Income Field Experiment. *Canadian Public Policy*, 37(3), 283–305.
<https://doi.org/10.3138/cpp.37.3.283> *22 sider

Gilbert, R., Murphy, N., Stepka, A., Barrett, M., & Worku, D. (2018) Would a Basic Income Guarantee Reduce the Motivation to Work? An Analysis of Labor Responses in 16 Trial Programs. *Basic Income Studies*, 2018(13). <https://doi.org/10.1515/bis-2018-0011> *10 sider

Goffman, E. (2014) *Stigma. Om afvigerens sociale identitet*. (2. utg.). Samfundslitteratur.
Haug, V. & Horverak, S. (2009) Barns deltakelse og ressurstilgang på ulike nivåer sett i lys av sosial kapital. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 86(2), 77–88. <https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/tnb/2009/02/art02> *11 sider

Hagaseth, I. T. (2019) Arbeid og utenforskap. I H. Glemmestad, & L.C. Kleppe (Red.), *Arbeidsinkludering i sosialt arbeid* (s. 27-48). Fagbokforlaget

Hamilton, L. & Mulvale, J. P. (2019). Human Again: The (Unrealized) Promise of Basic Income in Ontario. *Journal of Poverty*, 23:7, 576-599.
<https://doi.org/10.1080/10875549.2019.1616242> *23 sider

International Monetary Fund. (2017). *IMF Fiscal monitor: Tackling inequality*. Executive summary.
<https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/fiscal-monitor/2017/October/pdf/fmexs.ashx>
*3 sider

Kangas, O., Mel, S., Simanainen, M., & Ylikännö, M. (2020). *Evaluering av det finske grunninntektseksperimentet*, s. 187-190.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9890-2> *3 sider

Kildal, N., & Thomassen, E. (2021, 13. mars). Borgerlønn. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/borgerl%C3%B8nn> *7 sider

Kildal, N. (2006). En grunninntekt til alle? I N. Kildal & K. T. Elvbakken (Red.), *Velferdspolitiske utfordringer. Risiko, prioriteringer og rettferdighet* (s. 84-109). Oslo: Abstrakt forlag. *25 sider

Krokstad, S. (2021) Hva skal til for å få flere i arbeid? *Tidsskriftet Den Norske Legeforening*, 2021(3). 10.4045/tidsskr.20.0760 *5 sider

Lind, J. (2021, 13. mars). Fattigdom. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/fattigdom> *10 sider

Maguire, M., & Delahunt, B. (2017) Doing a Thematic Analysis: A Practical, Step-by-Step Guide for Learning and Teaching Scholars. *Dundalk Institute of Technology*, 17(9) <http://ojs.aishe.org/index.php/aishe-j/article/view/335> *14 sider

Maskivker, J. (2018). Why a Uniform Basic Income Offends Justice. *Erasmus Journal for Philosophy and Economics*, 11(2), 191–219. <https://doi.org/10.23941/ejpe.v11i2.335> *28 sider

McArdle, M. (2021, 21. april). Unemployment in America. *The Daily Beast*. <https://www.thedailybeast.com/americas-jobless-crisis> *1 side

Nav. (2020, 18. desember) *Ny rapport: Koronakrisen kan gi økt ulikhet i samfunnet*. Nav.no. https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/nyheter/ny-rapport-koronakrisen-kan-gi-okt-ulikhet-i-samfunnet?fbclid=IwAR1nmSDa_4N2uvmX3zC-uZV2byHSZl0b88m0jbCI7GUuhfLIVfuyq-jfxC4 *7 sider

Nav. (2021, 15. februar). *Trygdemisbruk*. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/flere-statistikkomrader/trygdemisbruk> *1 side

Nysæther, L. A. (2004). Kan begrepet sosial kapital anvendes i sosialt arbeid? *Nordisk Sosialt Arbeid*, 2004(24), 63–76. https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/nsa/2004/01/kan_begrepet_sosial_kapital_anvendes_i_sosialt_arbeid *13 sider

OECD. (2017, mai). *Policy brief on the future of work. Basic income as a policy option: Can it add up?* <http://www.oecd.org/employment/emp/Basic-Income-Policy-Option-2017.pdf> *8 sider

Rienecker, L. & Stray Jørgensen, P. (2006). *Den gode oppgaven. Håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole*. Fagbokforlaget. *1 side

Sagdahl, M. S. (2021, 14. mars). Rettferdighet. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/rettferdighet> *7 sider

Shah, A.K., Mullainathan S., & Shafir E. (2012) Some consequences of having too little. *Science*. 2012(338), 682-685. 10.1126/science.1222426 *3 sider

Schiefloe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn: innføring i sosiologisk forståelse* (2. utg.). Fagbokforlaget

Schneider, H. Universal Basic Income — Empty Dreams of Paradise. *Intereconomics* 52, 83–87 (2017). <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.1007/s10272-017-0651-1> *4 sider

Skirbekk, S. (2021, 13. mars). Sosial ulikhet. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/sosial_ulikhet *1 side

Solstad, A. (2011). *Pengene og livet: økonomisk rådgivning i sosialt arbeid* (2. utg.). Universitetsforlaget

Thorsen, T.E. (2020, 23. november). Skien vil teste ut borgerlønn – en ordning som strider mot et helt sentralt prinsipp i Norge. *Varden*.
<https://www.varden.no/meninger/skien-vil-teste-ut-borgerlønn-en-ordning-som-strider-mot-et-helt-sentral-prinsipp-i-norge/> *1 side

Tjora, A. (2021, 06. april). Sosialkonstruktivisme. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/sosialkonstruktivisme> *4 sider

Unge Venstre. (2019, 21. mars). *Borgerlønn er en frihetsreform!*
<https://www.ungevenstre.no/post/borgerl%C3%B8nn-er-en-frihetsreform> *1 side

Van Parijs, Philippe. (2004). Basic Income: A Simple and Powerful Idea for the Twenty-First Century. *Politics & Society*, 32(1), 7–39. <https://doi.org/10.1177/0032329203261095>
*32 sider

West, S., Baker, A., Samra, S., Coltrera, E. (2021). *Preliminary Analysis: SEED's First Year*. Stockton Economic Empowerment Demonstration.org.
https://static1.squarespace.com/static/6039d612b17d055cac14070f/t/603ef1194c474b329f33c329/1614737690661/SEED_Preliminary+Analysis-SEEDs+First+Year_Final+Report_Individual+Pages+-2.pdf *25 sider

Wilkinson, R., & Pickett, K. (2012) *Ulikhetens pris. Hvorfor likere fordeling er bedre for alle*. Res Publica *374 sider

Wærness, Kari. (2018). Farvel til arbeidslinja? *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 2(1), 94–97.
<https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2018-01-08> *4 sider

Øvreid, B. (2019) Arbeidsinkludering for alle – nødvendig eller umulig? I H. Glemmestad, & L.C. Kleppe (Red.), *Arbeidsinkludering i sosialt arbeid* (s. 259-275). Fagbokforlaget

Øye, D. D. (2019) Robotene er allerede her. En empirisk vurdering av automatisering og endringer i yrkessammensetningen i det norske arbeidsmarkedet. *Søkelys på arbeidslivet*

19(36) 21-35. https://www.idunn.no/spa/2019/01-02/robotene_er_allerede_her_en_empirisk_vurdering_av_automati *15 sider.

Totalt antall sider valgfritt pensum: 1671 sider.